

BESALAH

ŠABAT 8. VELJAČE 2025. - 10. ŠVATA 5785.

Koliko istaknuto mjesto zauzima naša vjera u našim životima i našem načinu razmišljanja? U kojoj mjeri doista vidimo B-ga kao odlučujući faktor naše sudbine i budućnosti?

Kada je židovski narod vodio rat protiv Amalečana, Jošua je predvodio bitku u dolini, dok je Mojsije stajao na vrhu obližnje gore s rukama podignutim prema nebesima u molitvi (Izlazak 17:8-12). S halahičkog gledišta, ovo je neobično, jer nas Talmud (Brahot 10b) poučava da ne stojimo na povišenom mjestu tijekom molitve, već na nižem položaju, kao što je navedeno u Tehilim (Psalam 130): "Iz dubine vapijem tebi, Vječni."

Dok uobičajena molitva od nas zahtijeva da se držimo krajnje ponizno, izražavajući svoju ranjivost i ovisnost o B-gu, u ovoj situaciji to nije bilo potrebno jer smo se nalazili u očito slabijem položaju, u borbi s moćnim neprijateljem. Ono što je u tom trenutku bilo potrebno bila je uzdizanje uloge B-ga u sukobu, preusmjerenje fokusa s mačeva koje smo nosili na podignute ruke Mojsija na vrhu gore.

"Njegove ruke bile su *emuna*, vjera." Kada je Mojsije stajao na vrhu gore, on nije samo iznosio molitvu za taj trenutak bitke; on je postavljao temelje za to kako bi židovski narod zauvijek trebao gledati na molitvu i B-žju ulogu kao najvažnijeg čimbenika u našim životima (Mi-

šna Roš Hašana 3:8). Molitvi i B-žjoj ulozi mora se dati istaknuto mjesto u strukturi naših života i zajednica. Mojsije je odabrao povišeno mjesto za molitvu iz istog razloga zbog kojeg je *Beit HaMikdaš* – naš središnji dom molitve – stajao na vrhu gore, i svaka sinagoga treba biti izgrađena na najvišoj točki grada (Šabat 11a). Ova pozicija daje ključnu izjavu o važnosti molitve i vjere u našim životima.

Ovo je vrijedna perspektiva o tome kako bismo trebali gledati na molitvu. S jedne strane, tu je doživljaj same molitve, privatna i trenutna molba B-gu iz stanja ranjivosti. Značaj te molitve ovisi o intenzitetu emocija i *kavane* (namjere) koje možemo unijeti u nju, o tome koliko molimo iz dubine naših srca. S druge strane, tu je molitva kao strukturna potvrda mjesta B-ga i vjere u našim životima. Ova vrijednost izražava se kako u fizičkoj arhitekturi naših židovskih zajednica, tako i u načinu na koji mi kao Židovi strukturiramo svoje dane, uključujući molitvu u svakom ključnom trenutku. Ovaj aspekt molitve nadilazi osjećaje koje možemo prizvati u datom trenutku, i umjesto toga stvara okvir *emune* (vjere) i svijesti o B-gu kojeg gradimo oko naših života, uzdižući vjeru kao našu najdublju stvarnost. ■

Rabbi Moshe Hauer, Tora kao način života

Alija po Alija

Kohen - prva alijsa - 14 p'sukim - 13,17-14,8

"Kad Par'o otpošalje Narod...", B-g ih vodi okolnim putem kako bi spriječio da među njima nastane panika pa da se vrate u Egipat. Moše, održi obećanje koje su braća dala Josefu, te zajedno s Narodom iz Egipta uzima i Josefove posmrtno ostatke.

Midraš nam kaže da su Egipćani Josefove kosti sakrili u Nilu, kako bi spriječili Izraelce da napuste zemlju. Josefov se lijes čudesno, u pravi čas, pojavio na površini, tako da ga Narod može uzeti sa sobom kada je odlazio. Učimo da je Josef zaslužio da bude prenesen u Erec Jisrael i da tamo bude sahranjen time što je organizirao pogreb svog oca. Moše je pak, dobio najveću počast - sam B-g se pobrinuo za Mošev pogreb, kao nagradu za brigu koju je on pokazao za Josefove posmrtno ostatke.

Gemara nas uči da je prisutnost mrtvog tijela - a dakako i onoga tko je onečišćen doticajem s mrtvim tijelom - dopuštena u "Levitskom taboru", a zabranjena je samo na području *Mikdaša*. To učimo iz činjenice da je Moše uzeo Josefove kosti "sa sobom". Ova halaha danas je važna u pogledu dozvole da se na Brdo Hrama popne na ona područja na kojima nije stajao Hram i njegovo predvorje. Brdo Hrama - ono što je izvan područja *Mikdaša* - ima status Levitskog tabora, i na njega se može otići nakon što se uroni u mikve da se oslobodi "nečistoće koja dolazi od tijela". (Onečišćenje od mrtvog tijela ne može se ukloniti bez napitka od *para aduma* - uz određena ograničenja.) Osoba koja pazi na halahu prije nego li se uspe na Brdo Hrama treba se konzultirati s rabanim koji ga osobno poznaju.

B-g je Narodu osigurao pratnju u vi-

du stupa od oblaka danju i vatrenog stupa noću. B-g Mošeu govori o Svom planu da Narod povede na takav način da će Faraon krenuti u potjeru za njima u promašenoj nadi da će ih vratiti u Egipat. Kada je Faraon bio obaviješten (od strane doušnika koje je poslao da se pridruže Izraelcima) o tome gdje se Narod nalazi, on (uz B-žju pomoć da njegovu srce učini "teškim" i "sigurnim") sa sobom uzima strahovitu vojnu silu i daje se u potjeru za Narodom Izraela.

"A B-g im ne dopusti da krenu *Dereh Erec P'lištim*." Doslovce, oni nisu krenuli izravnim putem prema teritoriju Filistejaca. Jedan komentator ukazuje na zanimljiv *draš* temeljen na igri riječi. B-g nije izveo Narod iz Egipta na *dereh erec*, na normalan, prirodan način. Normalno, kruh dolazi iz tla; Izraelskom narodu B-g kruh šalje odozgo. U normalnim okolnostima, voda dolazi odozgo; B-g je Izraelski narod snabdjevao vodom odozdo, iz čudnog Vrela koje ih je pratilo na putovanju, Mirjam u čast. Time što nas nije izveo na prirodan način, van svake je sumnje da je uistinu B-g bio taj koji nas je izveo iz Egipta. To je suštinski temelj judaizma. Ne samo da smo izišli iz *Micrajima*, već je B-g bio taj koji nas je iz njega izveo. Ne samo da nas je izveo, već je i narod bio toga potpuno svjestan.

Levi - druga alijsa - 6 p'sukim - 14,9-14

Moćna egipatska vojska daje se u potjeru za Narodom. Kada ih Narod spazi kako dolaze, to ga užasno preplaši jer nije imao kamo pobjeći. Jadaju se Mošeu da bi im bilo bolje da su pomrli u Egiptu. Moše umiruje Narod, ohrabruje ih da se ne plaše, obećava im da će se B-g boriti u njihovo ime, te im kaže da će Egipat

uskoro propasti.

Može se pretpostaviti da je ovo što se događa razjašnjenje u vezi toga tko je izveo Izraelski narod iz Egipta. Faraon je zapravo mislio da je on pustio Narod da ode - da ga je potjerao iz Egipta. To čak tako i izgleda na početku ovotjedne *sedre*. B-g je uređio da Faraon pohita za njima. Tada su mu zbivanja - jednako kao i nama - pojasnila da je B-g, i jedino B-g, Onaj koji nas je izveo iz Egipta.

Š'liši - treća alijsa - 11 p'sukim - 14,15-25

B-g "pita" Mošea zašto Narod više; neka samo nastave ići dalje.

Naši nas učenjaci podučavaju da postoje trenuci koji nas potiču na molitvu, a postoje i oni koji nalažu da se nešto poduzme. Ponekad se moramo koristiti dugim molitvama i molbama; pokačkad kratka molitva ne samo da je dovoljna, već bi previše riječi bilo i kontraproduktivno. B-g kaže: *Ma tic'ak Elai*, zašto Mene pozivaš? *Ma* se piše *mem-hei*. *Mem* predstavlja 40 dana i 40 noći koje je Moše proveo moleći se za Narod nakon grijeha sa Zlatnim teletom. *Mem* predstavlja dugu molitvu. *Hei* simbolizira jednostavnu ali rječitu molitvu od pet riječi za ozdravljenje Mirjam od *cora'at* koju je dobila kao kaznu zbog toga što je o Mošeu govorila bez poštovanja.

A ponekad, nisu primjerene ni kratke niti duge molitve. Ovaj trenutak Izlaska, nalagao je da se poduzme odlučan čin. Pokrenite se! Kasnije u

(nastavak s 2. stranice) **OU Israel's Torah Tidbits: Alija po Alija**

Tori nalazimo još jedan takav primjer, kad su se Moše i Aharon bez odlaganja bacili u akciju da zaustave pomor koji je počeo desetkovati Narod.

B-g kaže Mošeu da podigne svoju ruku nad morem i da ga rascijepi, tako da će Narod moći proći kroz njega suhom zemljom. B-g obavlja štava Mošea da će ponovo otvrdnuti srca Egipćana tako da oni nastave svoju potjeru. Egipćani će na kraju spoznati B-žu moć. Anđeo čuvar (stup od oblaka) koji je išao pred Narodom sada se premjestio između Židova i egipatske vojske koja ih je progonila, sprečavajući na taj način da dođu u međusobni kontakt.

Moše podiže ruku ponad mora te B-g učini da snažan istočni vjetar puše čitave noć, i razdvoji vodu. Izraelski narod ulazi u more po suhoj zemlji, između vodenih zidova. Egipat odvažno kreće za njima. Oholo ponašanje Egipćana odjednom se pretvori u strah i paniku kada im borna kola ostanu bez kotača i zaglibe u morskome dnu. (Tu nailazimo na oštru suprotnost u odnosu na potpuno suhu zemlju kojom kroče Izraelci.) Egipat konačno (i prekasno) priznaje B-ga, ne samo u ovom trenutku, već i za sve ono ranije, kao Onoga koji se borio za Izrael u Egiptu.

Koja je bila svrha snažnog vjetrova koji je puhao čitave noći? Nije li B-g mogao razdijeliti more tako da pucne prstima? Odgovor glasi: Naravno da jest. No, noćna priprema za čuda koja su uslijedila po danu služila je za više svrha. Egipćane je to uljuljkalo u lažan osjećaj sigurnosti jer se događalo nešto što su mogli objasniti. Oni nisu željeli prihvatiti da B-g Izraela vrši čudesu za Svoj narod. Bez ikakve sumnje, njihovi su vračevi objasnili pustinjske vjetrove i čime oni mogu rezultirati.

Itd. Među Židovima, uvijek ima i onih pojedinaca koji ne žele priznati da B-g ima silnu moć. Oni će uvijek pronalaziti svoje "opravdanje" u prirodnim sastavnicama čuda. I možda nam, a to je najvažnije, ovaj vjetar (i slične vremenske prilike vezane uz druga čuda) omogućuju da se lakše povežemo i više cijenimo sama čuda. Pucnuti prstima donosi rezultate suviše brzo da bismo uspjeli porazmisliti o tome što se događa. Jedna noć za razmatranje o tome što se dešava, još je više osnažila poštovanje Djece Izraelove prema onome što se događalo, što se događa i što će se događati.

R'vi'i - četvrta aliya - 32 p'sukim - 14,26-15,26

Moše sada dobija uputu od B-ga da još jednom podigne svoju ruku nad morem tako da se vode mogu vratiti. On tako učini i Egipćani se utope. Narod je, međutim, uspio proći kroz more i sada je ushićen svojim spasenjem. Oni stječu istinsku vjeru i pouzdanje u B-ga i Mošea, Njegovog slugu. (Rambam kaže da je potpuna, čvrsta i trajna vjera u B-ga bila zadobivena na Sinaju. Na ovom mjestu moramo reći da je ovdje zadobivena vjera bila velika, no još uvijek ne i trajna.) Sada slijedi Pjesma o moru.

Vama za informaciju... Pjesma o moru napisana je na za Toru jedinstven način. Stupci u kojima je zapisana širi su od ostalih stupaca u *Sefer Tori*. Pet je redaka običnog teksta na vrhu stupca, iza čega slijedi prazan red. Stupac započinje s riječju *haba'im* u svim *sifrei Tora* (tradicijama pisanja). To je jedan od samo 5 stupaca koji ne započinju s *vav* (tako je u najvećem broju Tora, no ima nekih koje nisu *vav-Tore*). Za prazna polja se kaže da skrivaju duboke tajne Znanja Tore.

Ono što čini Pjesmu o moru toliko

posebnom je da ona izravno citira Izraelski narod i B-g je to, od riječi do riječi, stavio u Svoju Toru. Druhim riječima, ostali dio Tore napisao je B-g; ovaj dio napisali smo mi. To je nadahnuti odlomak koji je postao sastavni dio naše svakodnevne molitve.

Komentatori naglašavaju glagolsko vrijeme koje se koristi na početku Pjesme: Tada će Moše i Djeca Izraelova pjevati... Ovo se uzima kao jedna od nekoliko aluzija na koncept *t'hi'at hametim*, uskrснуća mrtvih, kojeg nalazimo u Tori.

Pisano je u *Sefer Hahareidim* da "onaj koji kaže Pjesmu o moru naglas i s radošću, on je kao da je sam bio izašao iz Egipta u tom trenutku - i njegovi će grijesi biti oprošteni." Zaslugom Pjesme o moru, B-g je Narodu razdvojio more i oprostio im njihove grijeha.

Narod nastavlja svoje putovanje i tri dana ne uspijeva pronaći vodu. Kada je ipak nađu, gorko (ovo je namjerna igra riječima) se žale što je ne mogu piti. B-g uputi Mošea da izvede čudo čime voda postaje slatka.

Osim doslovnog značenja teksta, ova se epizoda smatra aluzijom na primat koji Tora ima u životu Židova. I Tora i voda su održavatelji života - duhovnog i fizičkog. Na isti način, "tri dana bez vode" dovelo je do našeg čitanja Tore u ponedjeljak i četvrtak, tako da u našem lutanju po duhovnoj pustinji života, nećemo hoditi 3 dana bez duhovne vode. To je samo jedna od "svrha" dobro poznate analogije između Tore i vode.

Hamiši - peta aliya - 11 p'sukim - 15,27-16,10

Narod potom putuje do Eilima, a od tamo u Midbar Cin, na putu prema Sinaju. Ovaj put, oni se žale da im manjka hrane. B-g govori Mošeu o

(nastavak s 3. stranice) OU Israel's Torah Tidbits: **Alija po Alija**

mani kojom će On uskoro snabdijevati Narod. Moše kaže Narodu da će uskoro vidjeti kako B-g čuje i uslišava njihove prigovore. Mana nije samo hrana koja će hraniti narod tijekom njihovog putovanja, ona je i ključni ispit vjere koju narod treba imati u B-ga. Mana je trebala padati svakodnevno, osim na šabat, i nije je bilo dopušteno sačuvati preko noći (osim onoga što padne u petak). Ovo je pomoglo neprestanom jačanju naše vjere u B-ga - ta potreba da se "pouzda" u Njega svakog pojedina dana.

Šiši - šesta aliya - 26 p'sukim - 16,11-36

Nastavlja se opis mane... uvečer se čudesno pojavljuju prepelice. Sljedećeg jutra se - zaštićena slojem rose ispod i iznad nje - pojavljuje mana. Narod je time fasciniran, pa kada upitaju Mošea on im objasni sva pravila i procedure koje je B-g postavio.

Unatoč tome što im je bilo rečeno da mana neće padati na šabat, bilo je nekih koji su izašli tražiti manu. B-g "uzme na znanje" ovaj iskaz pomijanja vjere.

U uputu o mani uključena je i zapovijed da se ne "napušta svoje mjesto na sedmi dan (kako bi se sakupljala mana)". Ona nije bila samo pravilo za taj naraštaj; ona je jedna od 613 *micvi* - *micva* o *t'hum šabat*.

S gledišta micve

Čovjek neće napustiti svoje mjesto na sedmi dan. Učenjaci se ne slažu oko toga da li je ovaj *pasuk* zapovijed u vezi šabatnih granica, ili je on potaknuo učenjake da ograniče naše "putovanje" na šabat. Rambam tvrdi da je *t'hum šabat* biblijska zapovijed. Rambam smatra da Tora zabranjuje da se hoda više od 19 km (24.000 *amot*) od vlastitog "šabatnog mjesta". Ovo se podudara s dulji-

nom i širinom Izraelskog tabora u pustinji. Budući da je to kontekst zapovijedi o kojoj se govori, Rambam daje da je ograničenje koje Tora postavlja 19 km.

Međutim, učenjaci su uvelike skratili *t'hum*, na 2.000 *amot*, da ga prilagode levitskim gradovima (zabilježeno na kraju knjige *Bamidbar*), gdje se izričito spominje 2.000 *amot* kao područje koje pripada gradu. Ramban smatra da je cijeli ovaj koncept ograničavanja razdaljine koju netko smije prehodati na šabat rabinskog porijekla - potaknut Torom, ali zakon su donijeli rabini. Bilo kako bilo, svi se slažu da nam je zabranjeno hodati više od 2.000 *amot* izvan našeg "mjesta" na šabat. "Mjesto" se definira kao prostor na kojem se osoba zatekne na početku šabata. Ukoliko je to neko mjesto ili grad, tada se to čitavo naseljeno područje, bez obzira na njegovu veličinu, smatra za vlastita "četiri lakta" te osobe, a ograničenje od 2.000 *amot* počinje izvan granica grada. Zakoni o *t'humu* i povezano pitanje o *eruvu* vrlo su složeni. Njihove pojedinosti područje su stručnjaka za halahu. Mi se moramo rukovoditi njihovim savjetom u tim pitanjima. S druge strane, ideja koja se nalazi u pozadini toga treba nam svakako biti dostižna. Šest dana radnog tjedna okarakterizirano je kao "biti u pokretu". Šabat je dan odmora. Ne samo da se klonimo različitih vrsta kreativnih aktivnosti, već čitavim svojim ponašanjem pokazujemo da je B-g Gospodar.

Epizoda s manom je kontekst u kojem je šabat po prvi puta predstavljen Izraelskom narodu. Primjerak mane bio je pohranjen za spomen budućim naraštajima.

Š'vi'i - sedma aliya - 16 p'sukim - 17,1-16

Narod putuje do Refidima, te se još

jednom žali da nema vode. (Sam prigovor nije ono što "ljuti" B-ga, ako si žedan, žedan si. Manjak vjere i sumnja u vrijednost Izlaska je ono što baca negativno svjetlo na Narod.) Kao odgovor, B-g kaže Mošeu da okupi starješine i Narod te pred njima udari stijenu svojim čudotvornim štapom. To će rezultirati vodom za Narod.

Posljednjih devet *p'sukim* (koji su i čitanje Tore na Purim ujutro) govore o napadu Amaleka na tek nastali narod Izraela. Ovo je arhetipska bitka protiv onih koji gledaju kako da nas unište. Ta se bitka ponavlja - u različitim oblicima - uzduž i poprijeko Židovske povijesti.

Haftara - 52 p'sukim - Šo'f'tim 4,4-5,31

U vrijeme Sudaca Bnei Jisrael su bili okrutno ugnjetavani. Kad su izbačeni od ugnjetavanja, Devora je zapjevala pjesmu hvale i zahvalnosti B-gu, pjesmu po svojoj prirodi sličnu pjesmi Mošea i Bnei Jisrael u ovoj *parši*. Isto tako, vjera koju je narod imao u B-ga imala je uspone i padove slične onima koje nalazimo u *sedri*.

Devora je bila instrument kojim je u narodu obnovljena visoka razina vjere u B-ga, i kojim je narod bio poveden do velikih pobjeda. Format Devorine pjesme jednak je formatu Pjesme na moru. U nekim je tradicijama ova haftara kraća. Rabbi Jacobs ističe neke izuzetne sličnosti u frazeologiji između *sedre* i *haftare*. ■

Teme za razmatranje uz šabatni stol

Što ako?

Na početku paraše Bešalah rečeno nam je kako je Hašem, kada je izvodio narod iz Egipta, odbacio pravac preko teritorija Filistejaca i odabrao trasu kroz pustinju. No, što bi se dogodilo da je odabrao put preko područja Filistejaca?

- Da li se objava ne bi dogodila na gori Sinaj? Ali, nije li Hašem već rekao Mošeu da će narod, nakon što izađe iz Egipta, služiti Mu u pustinji, na Horevu? Ako ne tamo, na kojem bi drugom mjestu bila dana Tora? Kako bi se iskustvo objave razlikovalo, da se to, primjerice, dogodilo u Izraelu?
- Egipćani se ne bi utopili u *Jam Sufu*? Koliko bi povijest bila drugačija da se tako desilo? Da je Hašem uništio njihovu vojsku na drugačiji način, ili da je možda jednostavno spriječio njihovu potjeru? Je li bilo nužno da narod svjedoči smrti svojih bivših gospodara kako bi uistinu bio slobodan ili bi Izlazak bio dovoljan?

Fizička ili duhovna pomoć?

Kada tekst opisuje događaje koji su se dogodili u Mari, prvom mjestu na kojem se narod zaustavio u pustinji, kaže: "שָׁם לוֹ חוֹק וּמִשְׁפָּט". Različiti komentatori smatraju da se ovo odnosi na to da Hašem poučava narod o nekim zakonima Tore, ili Njegovo prenošenje načela B-žanske providnosti, ili da im On osigurava prehranu.

- Na što svako od tih gledišta ukazuje u vezi toga koje su bile najhitnije potrebe naroda kada je izašao iz ropstva i na koji se način Hašem nosio s tim? Je li važnije naciji u povojima dati duhovni i moralni kompas ili im prvo zado-

voljiti njihove fizičke potrebe?

- Oni koji zauzimaju stajalište da se izrazi odnose na B-žanske zapovijedi imaju različite poglede na to koje je zakone Hašem prenio. Među onima koje oni predlažu su: šabat, poštivanje roditelja, građansko pravo, zabranjeni seksualni odnosi i obred crvene junice. Koja bi se tekstualna i /ili idejna motivacija mogla nalaziti iz svakog od tih prijedloga?

Pustinja: Čisto natprirodno postojanje?

Paraša Bešalah opisuje nekoliko čudesa iz vremena boravka u pustinji, uključujući snabdjevanje vodom, nebesku manu i וַיִּזְּ. Jesu li takva čuda bila pravilo ili iznimka?

- Koje dokaze možete dati kao potporu mišljenju da Izraelci nisu vodili nadnaravan život, već tipičan nomadski način života u pustinji, koji je s vremena na vrijeme bio dopunjen ponekim čudom?
- Jesu li čuda postignuta potpuno nadnaravnim metodama ili korištenjem zakona

prirode?

Uništenje Amaleka

Što je to bilo toliko strašno u napadu Amaleka da je dovelo do zapovijedi da se ta nacija potpuno uništi? Za nekoliko različitih pristupa porazmislite o sljedećem:

- Kako treba reagirati na terorizam? Ako neki narod s terorističkim načinom razmišljanja i pomanjkanjem etičkih normi napadne nekoga, koliko ekstremno je nužno ili prikladno uzvratiti? Što ako će nedužni nastradati kao kolateralne žrtve?
- Ako smatrate da je neka druga zemlja egzistencijalna prijetnja vašem opstanku, je li opravdano pokrenuti preventivni napad kako biste spriječili da budete uništeni? Kako možete precizno utvrditi kada se pojavi takva prijetnja?
- Koliko je iznimna zapovijed da se uništi Amaleka? Na koji način Hašem uobičajeno postupava s neprijateljima Izraela u ostatku Tanaha? ■

Prevela Tamar Buchwald

Rabbi Menachem Leibtag:

Bešalah: Pustoljinski seminar – cijelim putem do Har Sinaja

Ovaj šiur ljubaznošću je ustupio The Tanach Study Center u spomen na Rabbi Abrahama Leibtaga

Putovanje Bnei Jisrael iz Egipta do Har Sinaja zasigurno nije bilo lako. Umjesto očekivanog radosnog "trodnevnog putovanja", Bnei Jisrael su podnijeli nekoliko tjedana životno opasnih situacija - uključujući pomanjkanje hrane i vode, te vojne napade Egipta i Amaleka.

Je li nešto pošlo po zlu, ili su svi ti događaji bili dio B-žjeg izvornog "plana"?

Nadalje, ako su ovi "testovi vjere" doista bili dio božanskog "plana" - je li B-g stvarno očekivao da se Bnei Jisrael neće žaliti?

Kako bismo odgovorili na ova pitanja, ovaj tjedni šiur analizira progresivnu prirodu događaja koji se odvijaju od trenutka kada Bnei Jisrael napuste Egipat dok ne stignu na Har Sinai, uzimajući u obzir odnos tih događaja prema sveukupnoj temi *Sefera Šmot*.

Uvod: Tri dana ili sedam tjedana?

Prije samog izlaska, B-g je dao nekoliko konkretnih obećanja da će odvesti Bnei Jisrael iz Egipta u Obećanu zemlju (vidi *Šmot* 3:16-17 i 6:5-8, kao i *Berešit* 15:13-18); ipak, nigdje nismo pronašli ni najmanju naznaku da je B-g želio da Bnei Jisrael proborave neko dulje vrijeme u pustinji (osim da je prijeđu). Istina, Moše je rekao faraonu da su Bnei Jisrael zatražili trodnevno putovanje kako bi štovali B-ga u pustinji; međutim, Moše nikada nije dobio upute da tu poruku prenese svom narodu.

Stoga ima smisla samo da bi Bnei Jisrael očekivali da će putovati izravno iz Egipta u Erec Kanaan.

Nadalje, uvodni *pasuk* *Paršat Bešalah* implicira da je putovanje izravno u Erec Kanaan ostalo primarni cilj izlaska, dok je "preusmjeravanje" tog putovanja (na jugoistok) jednostavno bio "manevar" poduzet zbog "vojnih razloga" (vidi 13:17 i 14:1-3).

Međutim, u *Paršat Bešalah* odvija se jedan sasvim drugačiji niz događaja. Umjesto da vodi Bnei Jisrael izravno u Izrael (ili da se zaustavi na Har Sinaju na putu za Izrael), B-g preusmjerava njihovo putovanje prema Crvenom moru. Zatim, nakon prelaska Crvenog mora, Bnei Jisrael kreću na "trodnevno putovanje" u pustinju, ali samo da bi stigli do Mare, a ne do Har Sinaja. Zatim, tijekom svog petotjednog putovanja od Mare do Har Sinaja, ostaju bez hrane u Midbar Sinu, ostaju bez vode u Refidimu i zatim se suočavaju s neizazvanim napadom Amaleka. Tek nakon otprilike šest tjedana oni konačno stižu na Har Sinai.

U sljedećem šiuru pokušat ćemo pronaći svrhu ovog sljedećeg događaja - razmatrajući temeljni razlog za izbavljenje Bnei Jisraela iz Egipta.

Druga prilika

U našem dosadašnjem proučavanju *Sefer Šmot*, pokazali smo kako je Izlazak služio kao ispunjenje B-žjeg saveza s Avrahamom Avinuom (kod "brit bein habetarim"). Međutim, svrha tog saveza nije bila samo obećati Avrahamovim potomcima spasenje od budućeg tlačitelja; umjesto toga B-g je "sijao sjeme" naroda koji će postati Njegov narod za primjer - koji će Njegovo ime učiniti poznatim svim narodima.

Iz ove perspektive, izbavljenje koje je B-g obećao u "brit bein ha'btarim" bilo je samo prva faza u dugom povijesnom procesu. Nakon svog izbavljenja iz Egipta, Bnei Jisrael bi prvo trebali primiti poseban skup zakona i propisa (poznatijih kao 'Matan Tora') - koji će im omogućiti da postanu taj "narod za primjer". Nakon što prime i proučite te zakone, narod bi bio 'duhovno spreman' naslijediti Obećanu zemlju.

Upravo iz tog razloga, B-g je smatrao potrebnim da prvo pozove Bnei Jisrael da izvrše 'tešuvu' [pokajanje] čak i prije nego što je Izlazak počeo. [Vidi *Jehezkel* 20:4-10 i šiur o *Paršat Va'era*.] Po svoj prilici, da su se Bnei Jisrael doista poslušali taj prvi poziv, proces izbavljenja mogao je teći kako je prvotno planirano, tj. narod bi otputovao izravno na Har Sinai (u tri dana) - da zahvali B-gu i primi Toru. (Vidi *Sefornov* uvod u *Sefer Šmot*; vidi također *Ibn Ezra*, *Rašbam*, *Ramban* i *Seforno* o 2:23-25.)

Nažalost, narod se nije pokajao na način na koji je B-g očekivao. Kao što smo objasnili u prošlotjednom šiuru, prinošenje 'korban Pesaha' možda ih je učinilo dostojnima "upravo dovoljno" da prežive Desetu pošast; ipak, u vrijeme Izlaska Bnei Jisrael su bili daleko od toga da budu 'duhovno spremni' za Matan Tora. Stoga pretpostavljamo da je B-g smatrao potrebnim da prvo iskuša svoj narod nizom "testova" (kako je opisano u *Paršat Bešalah*) - kako bi ih pripremio za Matan Tora!

Novi plan

Sljedeća tablica navodi ključne događaje koji se odvijaju tijekom putovanja Bnei Jisrael iz Egipta do Har Sinaja:

	Mjesto	Događaj
1)	Jam Suf (14:11)	Am Jisrael je napadnut od strane Micrajima;
2)	Mara (15:24)	Voda je gorka;
3)	Midbar Sin (15:2)	Nema hrane za jelo;
4)	Refidim I (17:3)	Nema vode za piće;
5)	Refidim II (17:8)	Am Jisrael je napadnut od strane Amaleka.

[Uočite zrcalna strukturu: rat-voda-hrana-voda-rat.]

(nastavak s 6. stranice) **Rabbi Menachem Leibtag: Bešalah: Pustinjaski seminar**

Unatoč karakterističnoj prirodi svakog od ovih događaja, pokazat ćemo kako i zašto B-g *namjerno* pokreće ove događaje kako bi potaknuo duhovni rast Bnei Jisraela, da ih "uvježba" da postanu Njegov Narod!

Kako bismo shvatili konkretnu svrhu svakog pojedinog događaja, prvo moramo razmotriti ZAŠTO Bnei Jisrael nisu učinili pravilnu 'tešuvu' u Egiptu.

Slamanje ropskog mentaliteta

Izuzetno je teško za roba, čak i nakon što je stekao slobodu, da se ponaša ili razmišlja kao slobodan čovjek. Kao što smo objasnili u *Paršat Va'era*, Bnei Jisrael nisu poslušali B-žji prvotni poziv zbog svog "slomljenog duha i teškog rada": "ve-lo šam'u el Moše, mi-kocer ruah u-mea-voda kaša" (vidi 6:9).

Pritisak njihovog dugotrajnog ropstva i umor od njihovih svakodnevnih poslova iscrpili su svu njihovu duhovnost.

Upravo zbog ovog ropstva - Bnei Jisrael su instinktivno postali ovisni o svojim egipatskim gospodarima. Stoga, kako bi se olakšala njihova transformacija - od faraonovih robova u B-žje slugе - oni svoju instinktivnu fizičku ovisnost o Egiptu moraju promijeniti u kognitivnu duhovnu ovisnost o B-gu. [Vidi nevjerojatni Ibn Ezra na Šmot 14:10 za raspravu o ovoj temi.]

Svi znamo koliko je čovjeku teško promijeniti svoj karakter, a kamoli promijeniti ga cijelom narodu. Stoga, ponovna izgradnja karaktera Am Jisraela postaje vrlo složen proces. Ova pozadina nam može pomoći da shvatimo potrebu za raznolikim događanjima koji se odvijaju od trenutka kada Bnei Jisrael napuste Egipat. Da bismo objasnili kako, pokazat ćemo kako se promjena karaktera događa u jednom od dva obrasca - putem:

1. Traumatičnog iskustva - koje može pospješiti iznenadnu promjenu.
2. Promjene uobičajenog dnevnog rasporeda - koja utječe na instinktivno ponašanje.

Kao što ćemo vidjeti, B-g koristi oba pristupa.

1) Krijat Jam Suf: Prekid starih veza

Krijat Jam Suf [razdvajanje Crvenog mora] može se shvatiti kao traumatično iskustvo koje pomaže Bnei Jisrael da se odvoje od svoje instinktivne ovisnosti o Egiptu.

Prisjetite se da je, kod *Krijat Jam Suf*, B-g izvršio svoju konačnu kaznu nad faraonom i njegovom vojskom (14:4). Da je B-žja jedina namjera bila samo kazniti Egipćane, On je to mogao učiniti tijekom Deset pošasti. Činjenica da Bnei Jisrael moraju svjedočiti ovom egipatskom porazu sugerira da se ovi događaji događaju i zbog Bnei Jisraela.

Ova svrha postaje jasnija u svjetlu reakcije Bnei Jisrael na

neposrednu prijetnju nadolazeće egipatske vojske:

"I oni se požališe Mošeu govoreći... Što si nam učinio izvođeći nas iz Egipta? Nije li to upravo ono što smo ti rekli u Egiptu: Pusti nas da živimo i mi ćemo služiti Egipćanima, jer nam je bolje služiti Egipćanima nego umrijeti u pustinji?!" (14:11-12)

[Vidi Ibn Ezra na 14:13 gdje on objašnjava zašto Bnei Jisrael nisu ni pomislili da se suprotstave Egipćanima u borbi.]

B-g odgovara na pritužbu Bnei Jisrael zapovijedajući im da se 'odvoje' od ove instinktivne ovisnosti:

"Ne bojte se, stanite uspravno i gledajte B-žje spasenje... jer ovako kako vidite Micrajim danas - više ih **nikada** nećete vidjeti" ["lo tosifu lir'otam od ad olam"] (14:13).

Iako se B-žje uvjeravanje čini kao **obećanje**, iz nekog razloga *Hazal* tumače ovu izjavu kao **zapovijed**! Prema Rambanu (14:13), *Hazal* tumače ovaj *pasuk* na sljedeći način:

"Na način na koji gledate na Micrajim danas - **nikad ih više ne gledajte tako**" (14:13).

B-g ovdje **ne** obećava svom narodu da se nikada više neće suočiti s egipatskom vojskom. Naprotiv, On im **zapovijeda** da 'nikada više' ne gledaju prema Egiptu za spasenje.

Iako se ovo tumačenje "lo tosifu lir'otam" ne čini kao jednostavni 'pšat' ovog *pasuka*, ono nalazi potporu u paralelnoj referenci u 'tohah' u *Paršat Ki Tavo* (vidi ...Devarim 28:1-69). Na kraju tog dugačkog ukora, B-g upozorava Bnei Jisrael da - ako ga ne budu poslušali - bit će prognani i prodani u ropstvo (vidi Devarim 28:62-67 / zapazite "ki lo shama'ta be-kol Hašem..."). Njihovo stanje će se toliko pogoršati, upozorava Tora, da će se zapravo **nadati** da će ih netko 'kupiti kao robove'.

Kako bi naglasili ovu točku, primijetite kako kraj te *Tohahe* koristi frazu vrlo sličnu frazi koja je korištena da se opiše B-žja zapovijed prije "krijat Jam Suf":

"I B-g će te vratiti u Egipat na brodovima, na način koji sam ti rekao: '**lo tosif od lir'otah**' [ne gledaj ih više ovako], i nudit ćete se svojim neprijateljima na prodaju kao robovi i sluškinje, ali vas nitko neće kupiti" (28:68).

[Riječ 'ba-dereh' - 'na način' - ne treba shvatiti kao opis brodske rute za Egipat, već kao opis njihovog 'stanja uma' dok su prognani u Egipat u tim pretrpanim brodovima.]

Ironično, posljednja faza 'tohahe' je Am Jisrael koji se vraća u isto stanje u kojem su bili prije nego što su napustili Egipat, gdje čeznu za potpunom ovisnošću o svojim ljudskim gospodarima! Na tržnici robova, njihova jedina nada za preživljavanje bila bi da ih Egipćanin kupi (da postanu njegov rob); inače će umrijeti od gladi. [Vidi također Devarim 17:16 & Ješajahu 31:1-3 kako bi se podržalo ovo tumačenje "**lo tosifu li'rotam**...".]

(nastavak sa 7. stranice) **Rabbi Menachem Leibtag: Bešalah: Pustinja seminar**

Dakle, nakon čuda "krijat Jam Suf", čini se da je B-žji plan uspio. Nakon što su vidjeli utapanje Egipćana, Bnei Jisrael dolaze do 'ispravnog' zaključka:

"...i Izrael prepozna Njegovu veliku Ruku... i narod se **bojaše B-ga i vjerovalaše** u B-ga i Mošea, slugu njegovu" (Šmot 14:30-31).

Zatim,

Oni instinktivno uzvraćaju pjesmom hvale B-gu:

"Az jašir Moše u-vnei Jisrael..." (vidi 15:1).

2) Mara - Pustinja seminar

Nakon prelaska Crvenog mora, Bnei Jisrael kreću na svoje 'trodnevno putovanje' u pustinju. Međutim, umjesto da stignu na Har Sinai, oni stižu u Maru, gdje je jedina voda koju su mogli pronaći bila gorka i stoga neprikladna za piće (vidi 15:22-23). Kao što bismo i očekivali, narod se žali Mošeu, svom vođi; koji se pak žali B-gu. Budući da se njihove pritužbe čine opravdanim, B-g daje Mošeu rješenje da 'zasladi' vodu (vidi 15:24-25).

Sigurno je B-g znao da ljudi ne mogu preživjeti bez vode, no ipak ih je odveo na mjesto *bez* vode - **kako bi** se ljudi žalili. Na taj način, B-g uči narod da svoju opskrbu vodom ne uzima zdravo za gotovo; umjesto toga - sada im postaje jasno da njihovo fizičko preživljavanje ovisi o B-gu - koji se sada brine za njihovu opskrbu vodom. [Prijetite se da je u Egiptu rijeka Nil opskrbljivala pitkom vodom cijelu zemlju, i stoga je postala poput B-ga Egiptu - a faraon je sebe smatrao božanskim vladarom nad Nilom / vidi Jehezekel 29:1-3.]

Sada, nakon što su ova dva traumatična događaja pokazala narodu tko je njihov pravi 'gospodar', Tora nas obavještava kako B-g daje narodu još jednu priliku da pokažu svoju spremnost da prihvate Njegove zakone:

"I On reče - im **šamoa tišma** le-kol Hašem Elokeha - Ako budeš **slušao** glas B-ga, i činio što je ispravno u Njegovim očima, i slušao Njegove zapovijedi, tada nevolju koju sam stavio na Egipćane neću staviti na tebe, jer ja sam B-g tvoj Iscjelitelj" (15:26 - vidi šiur o Paršat Va'era.)

Primijetite kako prihvaćanje ove ponude od strane Bnei Jisraela može 'izliječiti' njihov izvorni 'problem sa stavom' koji se odražava u "**ve-lo šam'u el Moše...**" (vidi 6:9, i šiur o Paršat Va'era).

Nadalje, povezujući slatkoću vode s njihovom spremnošću da poslušaju Njegove zakone, B-g uči Bnei Jisrael važnu lekciju o duhovnoj ovisnosti. Ova veza između 'vode' i 'slijeđenja B-ga' pojaviti će se puno puta u *Humašu* (Petoknjižju), i tvori osnovu za poznati Midraš Hazal o 'ein majim ela Tora' - da se izraz 'voda' u *Tanahu* simbolički odnosi na Toru.

[Poruka o 'ec' za kojeg B-g upućuje Mošea da ga baci u vodu (vidi 15:23-25) također se može povezati sve do Gan Edena, kao motiv okruženja koje zahtijeva poslušnost B-gu. Vidi tako-

đer Mišlei 3:18 i njegov kontekst ("ec hajim hi la-mahazikim ba...").]

"Tabor za primjer" za "narod za primjer"

U svom sljedećem taborištu, u Elimu (vidi 15:27), B-g Am Jisrael daje kratki 'odmor' - jer ima dovoljno vode i hrane. Ali primijetite kako oni 'slučajno' pronalaze **dvanaest** izvora i **sedamdeset** palmi!

'Dvanaest izvora' očito odražava dvanaest plemena. [Prijetite se dvanaest spomenika podignutih na Har Sinaju da predstavljaju Am Jisrael kada prihvaćaju savez u Šmot 24:4-7.] Također pretpostavljamo da sedamdeset palmi predstavlja 'sedamdeset naroda'. Baš kao što izvor daje 'vodu' - tako i drveće može uroditi svojim najboljim plodovima; tako i kada Bnei Jisrael postanu narod koji pravilno drži B-žje zakone, drugi narodi mogu učiti od ovog 'uzora' i tako doseći svoj puni potencijal.

Nakon ovog poučnog 'predaha', Bnei Jisrael stižu u Midbar Sin, gdje B-g stvara još jednu krizu.

3) Midbar Sin: Osnovna obuka

Nakon dolaska u Midbar Sin, ponestane zaliha hrane, što pokreće još jednu rundu pritužbi (16:2-3). Iako Bnei Jisrael imaju pravo tražiti hranu, način na koji to traže je neprihvatljiv:

"Da smo barem umrli od B-žje Ruke u Egiptu, kad smo imali dovoljno mesa i kruha za jelo! Sada ste nas izveli u ovu pustinju da pomremo od gladi" (16:3).

Sam ton njihove pritužbe (a i njen sadržaj) ukazuje na to da su Bnei Jisrael zadržali svoju instinktivnu ovisnost o Micrajimu. Njihova instinktivna reakcija na ovu strašnu glad uključuje prisjećanje na 'dobra stara vremena' u Egiptu. Trauma koju su doživjeli do sada nije bila dovoljna da u potpunosti promijeni njihov karakter. Da bi to ispravio, B-g će ih prisiliti na **dnevnu obavezu** koje će, nadamo se, polako promijeniti njihovo instinktivno ponašanje.

Mana je služila upravo toj svrsi, jer je osiguravala dnevnu rutinu koja je transformirala ono što je nekada bila njihova fizička ovisnost o Micrajimu u fizičku ovisnost o B-gu. Kao što je objašnjeno u *Sefer Devarim*:

"I On te mučio i izgladnjivao, a zatim ti dao 'manu' da jedeš... **kako bi te naučio** da čovjek ne živi samo od kruha, nego čovjek živi od onoga što B-g zapovijedi" (Devarim 8:3).

Dajući im hrane dovoljno samo za jedan dan, Bnei Jisrael uče da postanu ovisni isključivo o B-gu. Da bi se naglasila ova točka, njihova hrana pada izravno s neba. Primijetite kako Tora koristi ključnu riječ - 'nisajon' (test) u svom opisu svrhe mane:

"Evo, ja ću vam kišiti kruh s nebesa, i narod neka izađe van i skuplja svaki dan dnevnu porciju - lema'an **anasenu** (= 'nisajon') - **da ih iskušam**, da vidim hoće li **sljediti moje upute** ili ne..." (16:4).

(nastavak s 8. stranice) **Rabbi Menachem Leibtag: Bešalah: Pustinja seminar**

Riječ "nisajon" ovdje ne treba shvatiti jednostavno kao 'test' koji će pomoći B-gu da procijeni poslušnost Bnei Jisrael. Svrha ovog "nisajona" bila je da podigne narod na višu razinu u njihovom odnosu s B-gom. Na sličan način, nalazimo da Tora koristi isti korijen u priči o Akeda gdje B-g 'iskušava' Avrahama ["ve-Hašem **nisa** et Avraham..." / vidi Berešit 22:1] - ne da bi saznao **je li** on dostojan, već da **ga učini** dostojnim.

Mana je služila sličnoj svrsi. B-g ne testira Bnei Jisrael da bi saznao DA LI će ga poslušati, već ih **uvježbava** da bi naučili KAKO da ga poslušaju.

4) Refidim: Priprema za Har Sinai

Sljedeća postaja na njihovom putovanju (i posljednja postaja prije dolaska na Har Sinai) je Refidim - gdje ne mogu pronaći vodu za piće (17:1-3). Ali zašto ih B-g vodi na takvo mjesto? Sigurno je svjestan da Bnei Jisrael ne mogu preživjeti bez vode.

Još jednom, B-g **želi** da se Bnei Jisrael žale!

Međutim, ovaj put B-žji plan je složeniji, jer će njegova shema u Refidimu pripremiti Bnei Jisrael i fizički i duhovno za Har Sinai. Dok pregledavate detalje te priče (vidi 17:1-6), zabilježite kako B-g rješava njihov nedostatak vode.

Kao što se vjerojatno sjećate, B-g upućuje Mošea da udari u stijenu - i ona će dati vodu. Ali očekivali bismo da će ta stijena (a time i izvor vode) biti u Refidimu - gdje ljudi pate od žeđi. Umjesto toga, B-g upućuje Mošea da okupi neke starješine (vidi 17:5-6) i **otputuje** iz Refidima do stijene u "Horevu" - na isto ono mjesto gdje mu se B-g prvi put ukazao kod gorućeg grma (vidi 3:1) - isto mjestu koje kasnije postaje Har Sinai! [Vidi Šmot 3:12 & Devarim 5:2.]

Ali ne bi li imalo više smisla da B-g osigura ovu prijeko potrebnu vodu u Refidimu, gdje su ljudi utaboreni!

Moglo bi se pretpostaviti da B-g namjerno daje vodu samo na Har Sinaju, jer želi da narod prvo doživi Har Sinai kao izvor svog fizičkog spasenja - koji će utažiti njihovu strašnu žeđ. Osiguravajući vodu na Har Sinaju, narod će sada željno putovati iz Refidima izravno na Har Sinai.

Obratite pozornost na riječi 17:5, gdje B-g upućuje Mošea da uzme svoj štap kojim je 'udario Nil' - da udari u stijenu kod Horeva. Iako se Mošev štap također pretvorio u "nahaša", a razdvojio je i more, itd. - ipak ga B-g ovdje posebno spominje kao onaj kojim je 'udario Nil' - jer će Har Sinai sada postati novi izvor vode za Bnei Jisrael, zamjenjujući njihov stari izvor vode - moćnu rijeku Nil u Egiptu.

Razmotrimo stvarnost ove situacije. Nakon što Moše udari u stijenu, voda će šiknuti iz Horeva i poteći u pustinju. Ali da bi pili tu vodu, Bnei Jisrael će morati putovati iz Refidima na Har Sinai, do svog **novog izvora** vode. [Za dokaz da je udaranje u stijenu stvorilo rijeku koja

je tekla niz planinu - vidi Devarim 9:21.]

Ovaj početni susret s gorom Sinaj - gdje ona postaje izvor njihovog fizičkog opstanka, priprema teren za Matan Tora, kada će Har Sinai postati izvor njihovog duhovnog opstanka. Ne samo da je nebo zamijenilo zemlju kao izvor kruha (mana), već je sada Har Sinai zamijenio Nil kao njihov stalni izvor vode.

Na taj je način potpuna ovisnost Bnei Jisraela o Micraji - mu sada zamijenjena njihovom potpunom ovisnošću o B-gu.

5) Rat s Amalekom: Gledajući prema Har Sinaju

Dok Bnei Jisrael kreću na svoje putovanje iz Refidima na Har Sinai (do svog novog izvora vode), Amalek napada. Izbija rat, a B-g naređuje da Jošua povede Bnei Jisrael u bitku.

Za razliku od pasivne prirode sudjelovanja Bnei Jisraela u bitci protiv egipatske vojske - kada je B-g razdvojio Crveno more, ovdje se Bnei Jisrael sami bore. Ali kako bi osigurao da narod prepozna da im sam B-g donosi pobjedu - unatoč njihovim vlastitim vojnim naporima - B-g nalaže Mošeu da se popne na brdo i podigne svoj štap prema nebu. Na koje se brdo Moše penje?

Na temelju usporedbe između ove pripovijesti i incidenta kod 'masa u-meriva', Ibn Ezra objašnjava da Moše stoji s podignutim rukama - na Har Sinaju! Baš kao što je Har Sinai postao njihov izvor vode, on sada postaje i njihov izvor vojnog spasenja.

Da bi Izrael izašao kao pobjednik, Moše mora podići ruke (vidi 17:11) kako bi pokazao i naučio narod da gleda prema Hašemu, prema Har Sinaju, za svoje spasenje.

[Vidi Midraš u Rašiju (17:11) & Roš Hašana 29:1.]

Od Pesaha do Šavuota

Pokazali smo da se tijekom sedam tjedana od Izlaska do Har Sinaja, Bnei Jisrael suočavaju s nekoliko traumatičnih događaja i promjena u svojoj dnevnoj rutini koje su im pomogle da se pripreme za Matan Tora. Tijekom ovog 'razdoblja obuke' oni su također postali aktivniji u procesu svog izbavljenja - oni su sada spremni krenuti u sljedeću fazu procesa izbavljenja: primiti Toru kako bi postali B-žji posebni Narod u Njegovoj zemlji.

Ne samo da je ovo sedmotjedno razdoblje bilo značajno za Bnei Jisrael u vrijeme Izlaska, ovo isto doba godine ostaje ne manje značajno i za buduće generacije. Nije slučajno da *Hazal* prepoznaju sličnu svrhu u sedam tjedana *Sefirat ha-Omera*, gdje brojimo sedam tjedana od proslave našeg oslobođenja iz Egipta [na Pesah] u pripremi za naše obilježavanje Matan Tore na Šavuot.

Svake godine, nakon što zahvalimo B-gu za naše oslobođenje od ropstva, pripremamo se sedam tjedana - da postanemo dostojni, i da budemo zahvalni - za naše primanje Tore.■

Rabbi Menachem Leibtag:

Bešalah: Amalek – genetski ili generički?

Ovaj šnur ljubaznošću je ustupio The Tanach Study Center u spomen na Rabbi Abrahama Leibtaga

Mnogi su narodi napadali i tlačili Am Jisrael tijekom njegove povijesti. Ipak, iz nekog razloga, Amalek je izdvojen kao Izraelov 'zakleti neprijatelj'. Što je bilo toliko strašno u Amalekovom napadu da zahtijeva bitku 'kroz sve naraštaje'?

Kako bismo odgovorili na ovo pitanje, ispitujemo neke vrlo zanimljive detalje u opisu Tore ovog događaja (koji se često zanemaruju) u pokušaju da odredimo treba li zapovijed o uništenju Amaleka shvatiti kao nešto što je 'genetsko' ili pak 'generičko'.

Uvod

Pojedinosti o Amalekovu napadu na Izrael u Paršat Bešalah prilično su šture. Međutim, uzimajući u obzir kada se ova bitka odigrala, kao i paralelni izvor u Sefer Devarimu, pojavljuje se potpunija slika - koja nam može pomoći da shvatimo zašto Amalek ostaje 'vječni' neprijatelj Izraela.

Naše proučavanje započinjemo raspravom o tome 'tko' je 'gdje' kada Amalek prvi puta napadne.

Tko je u Refidimu?

Zapazite kako Tora započinje priču o Amaleku, odmah nakon priče o "masa u'meriva":

"I dođe Amalek i napadne Izrael kod REFIDIMA..." (vidi Šemot 17,8, nakon 17,1-7)

Samo iz ovog pasuka, izgledalo bi se kao da je CIJELI Bnei Jisrael utaboren u Refidimu kada je Amalek napao. Međutim, kada uzmemo u obzir ono što se dogodilo tijekom prethodnog događaja (tj. priču o "masa u'meriva"), pojavljuje se sasvim drugačija slika. Osvrnimo se na te događaje:

"I Bnei Jisrael su otputovali iz MIDBAR SINA... i utaborili se u REFIDIMU, a nije bilo vode da ljudi piju... i posvađali su se s Mošedom..." (17,1-3)

Kako bi se riješila ova nestašica vode, B-g upućuje Mošea da svojim štapom udari po stijeni itd. Međutim, prisjetite se gdje se ta stijena nalazi:

"B-g je rekao Mošeu, PROĐI ISPRED naroda, UZMI sa sobom NEKE OD STARJEŠINA, i uzmi štap... Ja ću stajati pred tobom kod STIJENE u HOREVU; udari po stijeni [tamo] i voda će poteći iz nje ..." (17,5-6)

Stijena koju je Moše udario NIJE u Refidimu - nego se nalazi na Har Sinaju! Stoga, da bi pili ovu vodu, cijeli će narod sada morati putovati od Refidima do Har Sinaja (kao što smo raspravljali u našem prvom šnuru o Paršat Bešalah).

Zamislite situaciju koja je nastala: cijeli narod, koji je nekoliko dana patio od po život opasne žeđi u vrućoj pustinji, sada mora najprije utažiti trenutnu žeđ, a zatim premjestiti svoj logor kod novog izvora vode kod Har

Sinaja. Oni koji su još imali dovoljno snage vjerojatno su prvi otišli do izvora vode - da je donesu onima koji su bili preslabi da putuju.

Moglo bi se također pretpostaviti da ovo putovanje nije bilo baš organizirano, s tim da su snažniji ljudi otišli naprijed kako bi postavili novi logor, dok su oni koji su bili 'slabi i umorni' ostali iza.

Amalek napada

Upravo u tom momentu Amalek napada: "Amalek dođe i napadne Izrael kod REFIDIMA..." (vidi 17,8). Ali tko je u Refidimu? - Samo ostatak logora - slabi i umorni - najvjerojatnije prvenstveno žene i djeca.

Slažem se, naše dosadašnje tumačenje temeljilo se na nagađanjima i 'čitanju između redaka'. Međutim, u paralelnom prikazu ove priče u Sefer Devarim nalazimo upravo ove detalje koji nedostaju:

"Sjeti se što ti je Amalek učinio BA'DEREH (na tvome putu) kada si napustio Egipat - jer on te iznenadio BA'DEREH [tj. dok si putovao] i posjekao SVE ONE KOJI SU ZAOSTALI U TVOJOJ POZADINI, dok si bio iscrpljen i umoran ..." (vidi Devarim 25,17-18)

Amalek kapitalizira poteškoće Bnei Jisraela. [Oni krše zakone 'Ženevske konvencije'.] Čak i u ratu postoje prihvaćene norme ponašanja; muškarci se bore protiv muškaraca, vojske se bore protiv vojski. Napad Amaleka potpuno je neetičan, čak i po ratnim standardima.

[Vidi Raši & Ibn Ezra o "ajeif v'jagaja" na Devarim 25,18.]

Jirat Elokim

Daljnja podrška ovom tumačenju može se izvući iz zaključka pasuka koji je ranije citiran iz Sefer Devarim:

"...v'LO JA'RE ELOKIM - i on (Amalek) se nije bojao B-ga." (Devarim 25,18, vidi Raši & Ibn Ezra nasuprot Chizkuniya)

Ova fraza - JA'RE ELOKIM - u kontekstu neetičkog (ili nemoralnog) ponašanja nalazi se mnogo puta u Humašu. Na primjer, Avraham nudi Avimeleku sljedeće objašnjenje zašto je lagao o svojoj ženi:

"I Avraham je objasnio (Avimelehu), jer sam rekao (sebi) da nema JIRAT ELOKIM na ovom mjestu, i stoga će me ubiti (da mi uzmu ženu)..." (Brešit 20,11)

U ovom kontekstu, nedostatak "jirat Elokim" opisuje nekoga tko bi ubio posjetitelja kako bi mu uzeo ženu. [Prilično neetično čak i prema najnižim moralnim standardima.]

Slično, Josef - pretvarajući se da je egipatski dužnosnik - kaže braći da će ih pustiti iz zatvora, dajući im priliku da dokažu da nisu špijuni. Svojoj braći predočava ovu odluku izrazom: "... ET HA'ELOKIM ANI JA'RE..." (vidi Brešit 42,15-18). Iz ovog razgovora, još jednom vidimo kako se izraz "jirat Elokim" u Bibliji čini kao "međunarodno" prihvaćen opis etičkog ponašanja.

Nalazimo još jedan primjer na početku Sefer Šmot, dok

(nastavak s 10. stranice) **Rabbi Menachem Leibtag: Bešalah: Amalek – genetski ili generički?**

Tora opisuje kako su se babice 'bojale Elokima' ne poslušavši faraonovu zapovijed da ubiju mušku djecu: "v'ti're-na ha'mjaldot et ha'Elokim..." (vidi Šmot 1,21).

[Također obratite pažnju na Jitrov komentar u Šmot 18,21, gdje predlaže postavljanje sudaca koji su "jirei Elokim", među popisom drugih 'etičkih' karakteristika. / Vidi također šiur na Akeida, koji detaljnije raspravlja o ovom izrazu.]

Svi ovi primjeri podupiru naše tumačenje izraza "v'lo jarej Elokim" za Amaleka - kao odraz njihovog neetičkog ponašanja - vođenja rata protiv slabih i nezaštićenih.

Na temelju ove analize, zaključujemo da je Tora možda izdvojila Amaleke kao izraelskog 'glavnog neprijatelja' ne samo zato što su bili prva nacija koja je napala Izrael, već i zbog neetičke prirode tog napada.

U tom smislu, moglo bi se predložiti da se "zeher Amalek" - sjećanje na Amaleka - može shvatiti kao 'generički' pojam koji opisuje svaku agresivnu naciju koja bi postupila na sličan neetičan način, a ne nužno kao 'genetski' pojam, koji opisuje bilo kojeg obiteljskog potomka onih ljudi koji su napali Izrael kod Refidima.

Pokušajmo potkrijepiti ovaj zaključak i njegovu temeljnu logiku.

Amalek u Bibliji

Čini se da se zapovijed da pamtimo što je Amalek učinio (vidi Šmot 17,16 i Devarim 25,17) odnosi na svaku generaciju, čak i nakon što je izvorni ('genetski') Amalek izbrisan. Vječna priroda ovog zakona - 'sjećati se Amaleka' - sugerira da Amalek također može predstavljati bilo koju sličnu ('generičku') vrstu neprijatelja koji se može pojaviti u budućim generacijama.

Da biste poduprli ovakvo shvaćanje, primijetite kako se Amalek pojavljuje u ogromnim brojevima za vrijeme Davida (vidi Šmuel Alef 27,7-9 i 30,1-3!), samo kratko vrijeme nakon što ih je Šaul 'potpuno istrijebio' (isto, poglavlje 15).

Zabilježite također kako je Amalek napao 'žene i djecu' iz Davidova tabora u Ciklagu, zarobivši ih - u isto vrijeme kada su David i njegovi ljudi otišli na zadatak. [Preporučuje se da pročitate cijeli taj izvještaj (vidi 30,1-19).] Ovdje ne nalazimo samo ime Amalek, već vrlo sličan način ('neetičkog') ratovanja.

Zapravo, ako pratimo Amalekova boravišta u Humašu - nalazimo ih posvuda:

- U zapadnoj sinajskoj pustinji - kada Bnei Jisrael napuštaju Egipat (Paršat Bešalah).
- U sjevernom Negevu (blizu Kadeš Barnee) kada se uhode vrate (u Paršat Šlah / vidi 14,25).
- Istočno od Mrtvog mora (u Jordanu), kada ih Balam 'blagoslivlja' u Paršat Balak (vidi 24,20).

Zatim, u Sefer Šoftim, nalazimo ih kako se pridružuju bitci protiv Izraela, bez obzira tko je primarni neprijatelj:

- Pridružuju se Moapcima u bitci u vrijeme Ehuda

(vidi Šoftim 3,13)

- Napad na području Efraima u vrijeme Devore (vidi Šoftim 5,14, točan kontekst je nejasan)
- Napad na Emek Jizrael, pridruživanje Midjanu, u vrijeme Gideona (vidi Šoftim 6,3 & 6,33)

[Da ne spominjemo bitke Šaula i Davida protiv Amaleka, kao što je gore spomenuto.]

Ipak, u svim tim bitkama, nikada ne nalazimo Amaleke koji žive u nekoj određenoj zemlji, nego se pojavljuju kao nomadsko pleme - koje luta pustinjom, i posebno glavnim putevima koji prolaze kroz pustinju; tražeći lak plijen. Nadalje, nikada ne nalazimo spomen njihovog boga. Čak i kada Sefer Šoftim spominje bogove drugih naroda koje je Bnei Jisrael štovao, nalazimo B-gove Arama, Cidona, Edoma, Moava, Amona i Plištima (vidi Šoftim 10,6), nikada ne nalazimo čak ni spomen boga Amalečana.

Amalek se pojavljuje kao nacija bez boga i zemlje. Samo njihovo postojanje usredotočeno je na pljačku nezaštićenih. U odnosu na Izrael, ali i na susjedne narode; u bilo kojem trenutku slabosti ili ranjivosti, oni se obrušavaju i napadaju.

Još jedan dokaz da Amalek mora biti uništen zbog svojih djela, a ne samo zbog svojih 'gena', nalazi se u Sefer Šmuel kada B-g zapovijeda Šaulu da ih uništi. Primijetite kako Šmuel opisuje Amaleke (u to vrijeme) kao naciju koja je sagriješila protiv B-ga (vidi Šmuel Aleph 15,18).

Nadalje, iz zapovijedi da se ne uzima nikakav plijen iz te bitke (vidi ponovno 15,18 i kontekst cijelog tog poglavlja), nalazimo paralelu s Avrahamovim stavom prema gradu Sedomu. Prisjetite se Breišita 14,22-23, kako je Avraham otklonio samu pomisao da uzme bilo što što je nekada pripadalo Sedomu - gradu bezakonja.

Stoga nije slučajno da postaje micva kralja Izraela poraziti Amaleka (vidi I Šmuel 15,1-2 i Rambam Hilhot Melahim 1,1). Prisjetite se kako bi izraelski kralj trebao biti poznat po svojoj sposobnosti da učvrsti naciju koju krasi djela "cedaka & mišpat" - vidi Šmuel Bet 8,15, Melahim Alef 10,9 i Jirmijahu 22,1-5,13-16 & 23,5-8. Iz te perspektive, također postaje njegova odgovornost (kada je u stanju to učiniti) da progoni nacije kao što je Amalek, koji ratuju na neetičan način - iskorištavanje slabih i bespomoćnih.

[Također imajte na umu da na kraju Paršat Ki-tece, neposredno prije micve za 'sjećanje na Amaleka', nalazimo niz zakona koji naglašavaju provedbu "cedek u mišpat" - vidi Devarim 25,13-16.]

Ukratko, čini se da definitivno postoji nešto 'genetski' u vezi s Amalekom, barem u prvom susretu Am Jisraela s tom nacijom. Međutim, neetična priroda tog napada i neposredna zapovijed Tore da se taj događaj pamti kroz sve naraštaje također sugerira 'generičko' razumijevanje, jer prisjećajući se onoga što je Amalek učinio pogrešno - Am Jisrael se potiče da se prisjeti vlastitog nacionalnog cilja - da čini ono što je 'ispravno i pravedno'. ■

Rabbi Jack Abramowitz:

Tarlag - 613 zapovijedi

24. Ostani gdje jesi: Zabrana putovanja izvan propisane granice na Šabes

Neka nitko ne izađe sa svog mjesta u sedmi dan (Izlazak 16,29)

Granice šabesa nazivaju se "*tehum šabes*" (ili kraće "*tehum*") i prostiru se 2.000 lakata uokolo grada u svakom smjeru. (Lakat je oko 45 cm.) Talmud u Eruvin (51a) izvodi mjeru *tehuma* iz 2.000 lakata širine granica oko levitskih gradova u Brojevima 35,5 pomoću *gezera šava* (istovjetne riječi u dvije teme).

Zapravo, postoje različita mišljenja u vezi toga je li ograničenje od 2.000 lakata izvorno biblijsko ograničenje. Moguće je da Tora dopušta da se prođe do tri *parsanga* van granica grada na šabes i da je granica od 2.000 lakata rabinski ukaz. (*Parsang* je oko 5 i pol kilometara.)

Tehum počinje kod posljednje zgrade u gradu, i veličina grada ne utječe na njega. (Grad je mjesto koje je opasano zidinama, ili u kojem zgrade međusobno nisu udaljene više od 32 metra.) Ako živite u New Yorku, možete slobodno prošetati od Battery Parka do Harlema.

Čovjek može produžiti svoj osobni *tehum* u jednom smjeru pomoću neke vrste *eruva*. (*Eruv* nije samo uže oko vašeg grada, postoje različite vrste za različite svrhe, i postavljaju se na različite načine. Nošenje u zajedničkom području uređeno je pravilima *eruvei haceros*. Kada šabes padne nakon *jom tova*, za šabes se pripremamo na bazi *eruv tavšilina*. Ovdje pak govorimo o *eruvei tehumin*.) Kada netko načini *eruv tehumin* u jednom smjeru, on gubi podjednaku udaljenost od duljine koju mu je dopušteno prijeći u suprotnom smjeru. Na primjer, ako načini svoj

eruv 1.500 lakata prema istoku, on tada može otići 3.500 lakata od gradskih granica na istok, ali samo 500 lakata prema zapadu. Drugim riječima, *eruv* može pomaknuti *tehum*, ali ga ne može povećati.

Razlog za tu *micvu* je da nas podsjeti da je B-g cijeli svijet stvorio ni iz čega. Postoji zanimljiv događaj koji se iznosi u Talmudu u vezi načela *tehuma*. Zbog posebno traumatičnog doživljaja, R. Eliša b. Abuja je izgubio svoju vjeru i postao heretik poznat kao Aher ("onaj drugi"). Talmud nam u Hagiga (15a) govori da je jednog šabesa, rabi Meir, hodao i razgovarao s Aherom, svojim bivšim učiteljem koji je jahao na konju. Kad su stigli do određene točke, Aher je rekao Rabi Meiru da se vrati, jer su došli do granice *tehum šabesa*. (Vrijedno je spomenuti da, mada je zastranio, Aher nije želio da Rabi Meir prekrši ovu važnu halahu.) Rabi Meir je rekao Aheru da bi se i on trebao vratiti, tako da se vrati B-gu! (Nažalost, Aher je bio uvjeren da je otišao predaleko, i da njegovo pokajanje neće biti prihvaćeno.) Ipak, rabi Meir je uspio izvući pouku o *tešuvi* (pokajanju) iz šabatnih granica.

Ova se zabrana odnosi i na muškarce i na žene, u sva vremena i na svim mjestima. Ona je 321. od 365 negativnih *micvi* u Rambamovom Sefer HaMicvosu i 7. od 194 negativnih *micvi* koje se danas mogu vršiti kao što je navedeno u Sefer HaMicvos HaKacar Chofetz Chaima (koje iz tjedna u tjedan možete učiti u Divrej Tori, *op.ur.*). Ramban (Nahmanides), međutim, smatra kako je zakon *tehuma* po svom podrijetlu rabinski te ga ne ubraja u 613 *micvos*. O njemu se raspravlja u talmudskim traktatima Šabos i Eruvin, osobito u Eruvin 17, 35-36, 51 i 58-59. Kodificiran je u Šulhan Aruhu u Orach Hajim 396-416.■

Sefer Hamicvot Hakacar

Zapovijedi koje se danas mogu poštivati

kako ih je sakupio Hafec Hajim

Negativne zapovijedi

156. Negativna je zapovijed ne lutati za mislima svog srca i za onime što oči vide

kao što Pismo kaže, da nećeš ići za svojim srcem i svojim očima (Be-midbar 15,39). To znači da ne smijemo u svom srcu gajiti bilo kakvu misao koja može izazvati da se bilo koji od glavnih načela naše vjere iskorijeni; jer će nas Satan potaknuti na, ne daj B-že, herezu. I "za onime što oči vide" znači nemoral. Pa su učenjaci, blagosloveno bilo sjećanje na njih, učili (Talmud Bavli, B'rahot 12B): "za svojim srcem" označava herezu, krivovjerje; a "za očima svojim," blud, preljub.

U ovu je zabranu uključeno i pravilo da se ne planira i ne traži drugih užitaka i žudnji ovoga svijeta. Zaista je vrlo neophodno da se čuvamo od osuđujućih misli; jer to je temelj o kojem sve ovisi. Jer čovjek mora posvetiti i očistiti svoje misli svom svojom snagom; a ako mu se pojavi neko zadovoljstvo, neka ima namjeru da kroz njega zadobije snagu da stoji u dvorovima Nebeskog kralja, Vladara svijeta, da je blagosloven; i da njegovo tijelo ne oslabi u službi Stvoritelju.

Ovo je na snazi na svakom mjestu, i sva vremena, kako za muškarca tako i za ženu.■

Rabbi Dr. Azriel Rosenfeld:

Šulhan Aruh

Šulhan Aruh ("postavljeni stol") skup je onih područja halahe - židovskog vjerskog prava - koja su danas primjenjiva. Sastavio ga je Rabi Yosef Karo iz Safeda (Izrael) otprilike 1560. godine, i postao je općeprihvaćen kao mjerodavan nakon što ga je Rabi Moshe Isserles iz Krakova (Poljska) oko 1570. godine nadopunio napomenama (poznatim kao Mapa - "stolnjak") iznoseći pravorekone kojih se drže aškenaski Židovi.

Dio II: Jore De'a

Poglavlje 9 – Povjerenje i sumnja

Ako se meso ostavi bez nadzora na pristupačnom mjestu i možda je pomaknuto, ono postaje rabinski zabranjeno, osim ukoliko ga se može prepoznati (63,1-2; 1,4). Vrstu hrane koja je ponekad biblijski zabranjena ne bi trebalo povjeriti brizi nežidova ili osobi za koju se sumnja da ne poštuje zakone o prehrani, osim ukoliko je se može prepoznati ili je dvostruko zapečaćena ili označena; ako je hrana samo rabinski zabranjena, dovoljan je jedan pečat ili oznaka, ali u oba slučaja ne smije biti nikakvih tragova neovlaštenog rukovanja (118,1-6.8-9; 119,1.20.). Slične zabrane vrijede i za posuđe koje se koristi s hranom (vidi 122,9-10.12.). Blaži smo u vezi takvih stvari ako osoba nije imala što dobiti zamjenom hrane ili se našla u opasnosti da bude uhvaćena da to učini (118, 2.5.7.10-13.; 119,19). U vezi vina ili vinskog pribora, s kojima je nežidov možda došao u doticaj, vidi 128-131; 136; 137,6.

Hranu ili posuđe treba nabavljati samo osoba za koju se zna da poštuje zakone o prehrani; osobi za koju se sumnja da ih ne poštuje, ne smije se povjeriti pitanje dopuštenosti hrane (119,1, vidi 2-3 i 122,11; vidi i 15,3; 83,7; 86,1-2). Osobi za koju se sumnja da ne poštuje određeni zakon ne smije se ni pod prisegom vjerovati u vezi srodnih zakona ili

zakona koji se smatraju manje strogima, ali joj se obično može vjerovati kod drugih stvari (119,4-8). Osobi za koju se zna da je idolopoklonik ili javno krši šabat ili ne vjeruje riječima učenjaka, ne smije se vjerovati ni u čemu (119,7). U vezi drugih ljudi koji se ne drže propisa vidi 119,9-12 i usporedi s 2,1-9. Osobi koja je popustljiva u vezi s nečim što se općenito ne smatra zabranjenim, može se vjerovati, a osoba koja se strogo drži nečega čega se drugi ne drže može imati povjerenja u druge u vezi toga (119,7). Pouzdanoj osobi se vjeruje da je nešto dopušteno ako je njen status nedvojbena ili ako je u situaciji da ga učini dopuštenim, ali joj se ne vjeruje da je nešto zabranjeno ako joj vlasnik toga proturječi; vidi 127,1-4.

Ako zabranjene i dopuštene stvari dolaze iz zasebnih izvora, stvar koja je uzeta iz jednog od izvora zabranjena je ukoliko se izvor ne može prepoznati, čak i ako dopušteni izvori čine većinu, ali pronađena stvar za koju je sigurno da je došla iz jednog od izvora u načelu je dopuštena jer uzimamo da je došla od većine (110,3). Slično tome, ako se "važna" zabranjena stvar (vidi pogl.

8b) pomiješa s većinom dopuštenih stvari, sve što je izvađeno iz te smjese je zabranjeno; ali ako je jedna od stvari slučajno odvojena od smjese, ili ako je nešto bilo izvađeno iz smjese prije nego li je postalo poznato da ona sadrži zabranjenu stvar, to je dopušteno jer uzimamo da je od većine; i ako se cijela mješavina rasprši, dopušteno je čak uzimati stvari jednu po jednu dok ne preostanu samo dvije, jer uzimamo da je svaka uzeta stvar uzeta od većine (110,5-6; vidi također 107,1 i 16,12).

U slučajevima koji uključuju biblijsku zabranu, postupamo strogo kad se pojavi sumnja, ali odlučujemo popustljivo u određenim slučajevima "dvostruke sumnje" (vidi 110,

4.8-9.). Ako je zabrana samo rabinska, presuđujemo popustljivo čak i u slučajevima "jednostruke sumnje" kada postoji mogućnost da predmetna stvar uopće nije zabranjena (111, 1-6). Smjesa je zabranjena ako su količine dvojbene; vidi 98,2-3.■

David Curwin: Balashon, detektiv za hebrejski jezik

Nes i nisajon

Balashon - Hebrew Language Detective

U petom poglavlju Pirkei Avot imamo niz *mišnajot* koje razmatraju skupove od deset:

עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו
עשרה ניסים נעשו לאבותינו במצרים
עשרה נסיונות ניסו אבותינו את המקום
במדבר

עשרה ניסים נעשו בבית המקדש

"Avraham, naš praotac, bio je iskuššan s deset kušnji ... Deset je čuda bilo izvedeno za naše pretke u Egiptu ... S deset kušnji su naši preci kušali B-ga u pustinji ... Deset je čuda bilo izvedeno za naše pretke u Hramu"

Postoji li veza između *nes* - נס čuda i *nisajon* - ניסיון ispita ili kušnje?

Razmotrimo najprije *nes*. U Tanahu, ta riječ označava zastavu ili jarbol za zastavu. Postoje neke rasprave o tome je li ono ikada biblijski značilo "čudo". Amos Chacham u Daat Mikra na Šmot 17,16 kaže da ono nikad nije imalo to značenje (unatoč Onkelosu i nizu *midrašim* na taj redak.) Even Shoshan u svojoj Konkordanciji daje da Bamidbar 26,10 i Jišajahu 11,10 znače *mofet* - מופת što se obično prevodi kao "čudo".

Međutim, čak i uz ova tri retka, veza sa zastavom je jasna. I mislim da možemo vidjeti razvoj *nes*-a od zastave do čuda gledajući na tu riječ i kao na "znak". To nisu samo čuda tek zbog čuda samih - ona pokušavaju nešto pokazati, da djeluje kao

znak. Slijedeća riječ s oba značenja u hebrejskom je *ot* אות. Čak i u biblijskom hebrejskom, *ot* znači i "znak" i "čudo" (uz rasprave među lingvistima koje je od tih značenja nastalo prvo.)

Prema Kleinu i drugima, *nes* se odnosi na korijen - נשא što znači "podići". To ima smisla za rana značenja zastave i jarbola za zastavu.

Što se tiče *nisajona* - on proizlazi iz korijena נסה, što znači "iskušati, isprobati, pokušati" (u biblijskom hebrejskom suđenje je poznato kao *masa* מסה.) Neki učenjaci ne povezuju *nes* i *nes* (čiji korijen je ניסס) ali meni je Steinbergovo objašnjenje intrigantno. On piše da težinu nekog predmeta ispitujemo tako da ga podignemo, a i snaga čovjeka se mjeri time koliko može podići, nositi. Iz ovoga on je razvio smisao općenitog ispitivanja.

Zbog sličnosti riječi, postoji niz pokušaja da se zamijeni značenje "ispit" sa "jarbol" ili "zastava". Na primjer, u Berešit 22,1 i Šmot 20,17 se kaže da je B-g *minase* מנסה Avraham i *Bnei Jisrael*, svakoga za sebe. Na oba mjesta Raši, na temelju *midrašima*, kaže da glagol נסה znači "učiniti velikim". U svom komentaru na Šmot Ramban odbacuje Ra-

šijev pristupu. Chavel kaže da se Rambanovo mišljenje zasniva na drugačijem gledanju na korijen riječi נסות. Ali ja mislim da iz gore navedenih *mišnajot* možemo vidjeti veći problem. Za one koji kažu da נסה znači "učiniti velikim" ili "podići" - kako oni objašnjavaju *nisjonot* B-ga od strane *Bnei Jisraela*? Njihove pritužbe svakako nisu imale za cilj da B-ga učine većim, nego da Ga iskušaju.

Međutim, Jastrow nam ukazuje na zanimljiv redak koji bi nam mogao pomoći da bolje shvatimo ovaj problem. On נסה definira kao "postaviti znak, tražiti iskušenje" i upućuje nas na Jišajahu 7,11, gdje B-g traži Ahaza da ga iskuša:

שאל-לך אות, מעם השם אלהיך; העמק
שאלה, או הגבה למעלה.

"Zatraži znak (*ot*) od Vječnoga, B-ga svoga, od bilo čega od Šeola dolje do neba gore."

Ahaz odgovara (7,12):

לא-אשאל ולא-אנסה, את-השם.

"Neću tražiti, i neću iskušavati Vječnoga".

Dakle Ahaz je shvatio da je traženje znaka - *nes*-a - ispit - *nisajon*. (Pogledajte Daat Mikra za daljnje objašnjenje onoga što je motiviralo Ahaza.) No, možda se to razumijevanje može primijeniti i na Avrahamu i Bnei Jisrael - kada ih je B-g kušao, on je tražio znak.

Dakle, na neki način, svojim odgovorom - osobito Avrahamovim u *akeda* - oni su učinili *nisim*!

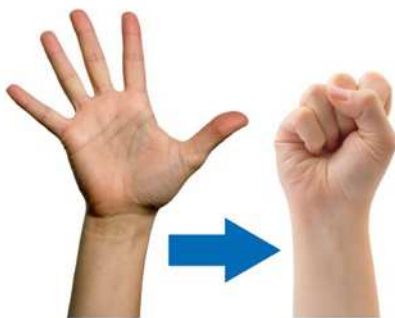
hameš

Hebrejska riječ za broj pet je חמש - *hameš*. Drugi skup riječi koje izgleda da imaju isti korijen su חמוש - *hamuš* naoružani i תחמושת - *tahmošet* municija. Postoji li povezanost među njima?

Najraniji izvor koji bi mogao dati odgovor je Šmot 13,18 - וַחֲמִשִּׁים עָלוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. "*Bnei Jisrael* pođeše gore, *hamušim*, iz zemlje egipatske." Većina prevoditelja i komentara *hamušim* ovdje tumače u značenju "naoružani". (Postoje neke iznimke. Septuaginta prevodi *hamušim* kao "peti naraštaj", unatoč tome što se *hamušim* u Jehošua 1,14 prevodi kao "naoružan". Očito, ovaj neobični prijevod nastao je zbog poteškoća da se rastumači porijeklo naoružanja. A što se tiče midraša kojeg navodi Raši, da je samo jedna petina Bnei Jisrael napustila Egipat, prikladno je citirati odgovor Ibn Ezre: "Već nam isuviše problema stvara objašnjavanje arapskim učenjacima kako je 55 muškaraca moglo imati 600.000 muških potomaka u dobi od 20 do 210 godina - a još ih je i više kad se pribroje žene i djeca!")

Dakle, postoji li veza između ova dva značenja חמץ? Klein smatra da bi mogla postojati. U svojoj bilješci za חמץ, on piše:

Neizvjesnog podrijetla. Moguće je povezana s חמשה (= pet), a odnosi se na podjelu vojske u pet dijelova: prethodnicu, glavninu, zaleđe i dva krila. Stoga je vezano i uz arapski *hamis* (= vojska, točnije 'vojska podijeljena u pet dijelova ') od *hams* (= pet.)

Steinberg u svojem *Milon HaTanach*, kaže da שח na arapskom znači "skupljanje i veza", a to je izvor broja *hameš*, koji znači "stisnuti (u šaku) pet prstiju". On daje primjere iz drugih jezika gdje ista riječ označava ruku i pet, npr. *piast'* i *piat'* u ruskom jeziku. On zbog toga objašnjava značenje *hamuš* kao naoružani, jer vojnici su okupljeni i skupljeni zajedno. (Nešto slično smo vidjeli u našem objašnjenju veze između *lehem* i *milhama*.)

Pomislio sam da možda postoji sličan razvoj u engleskom, između *arm* (ruke, ekstremiteta) i *arm* (oružja), no mada dolaze iz istog indoeuropskog korijena, čini se da nije došlo do iste vrste razvoja u smislu kao u hebrejskom.

šaloš

Ženski oblik za tri u hebrejskom je שלוש *šaloš*, a muški je oblik שלשה *šloša*. Svi brojevi od tri do deset slijede ovaj obrazac, gdje muški broj završava sa ה (*a*), a ženski ne. Ovo je iznimka od opće tendencije - kod većine imenica, glagola i pridjeva ženski završavaju sa ה (*a*), a ne muški. O čemu se ovdje radi?

Za sada, jedino objašnjenje koje sam uspio naći je u Steinbergovom *Milon HaTanachu* (u unosu za ארבע). On kaže da više o tome raspravlja u

Maarchei Lashon מערכי לשון עבר - Avar 127, 28 - koji je objavljen 1884. On tvrdi da se izvorno sufiks ה (*a*) koristio i za muške i ženske brojeve. On daje primjere iz Melahim I 7,30, Jehezkel 7,2 i Jirmijahu 36,23. U trenutku kada su počeli vršiti razlikovanje između spolova za brojeve, ispustili su zadnji slog u ženskom obliku. On kaže da se sličan razvoj dogodio s muškim rodом riječi "ti" - אתה *ata* i ženskim rodом את *at*.

Derivat od *šaloš* je *šališ* שליש. Ova riječ ima tri značenja:

a) Suha mjera za obujam, nalazi se u Tehilim 80,6, i Jišajahu 40,12. Klein tvrdi da je to vjerojatno trećina efe.

b) Muzički instrument, spomenut u Šmuel I, 18,6. Imao je ili tri strane (poput *psalteriuma*, engleskog žičanog instrumenta trokutastog oblika) ili tri žice.

c) Oficir u vojsci, najprije korišten u Tori da opiše egipatske oficire, i dan danas se koristi u Izraelskoj vojsci. Ima i onih koji tvrde da riječ nije povezana s brojem tri (Onkelos, Raši na Šmot 14,7), a Daat Mikra spominje da se *šališim* u ugaritskom odnosi na vojnike koji su bili obučeni da ispaljuju strijele iz kola u pokretu. Međutim, postoje i dvije druge teorije koje ne povezuju *šališ* sa *šaloš*. Jedna tvrdi da je *šališ* bio treći u zapovijednom lancu, a druga teorija tvrdi da su se u svakim kolima nalazila po tri vojnika.

Još jedna izvedenica od *šaloš* je *šilšom* - שלשום prekjucher. Klein kaže da to doslovno znači "prije tri dana".■

Rabbi Shmuel Rabinowitz:

Biti "Božja ruka"

Paraša Bešalah započinje opisom izlaska židovskog naroda iz Egipta – konačnog oslobođenja od ropstva. No, kako nastavljamo čitati, ubrzo otkrivamo da to oslobođenje još uvijek nije bilo potpuno. Nekoliko dana nakon što su započeli svoje putovanje, bivši robovi shvaćaju da njihova sloboda ni izdaleka nije zajamčena. Egipatska vojska, predvođena faraonom, dala se u potjeru i sustigla ih dok su bili utaboreni na obali Crvenog mora. Zamka je bila savršena: s jedne strane nepregledno more, s druge strane egipatska vojska.

Priča završava poznatim "Razdvajanjem Crvenog mora". More se razdijelilo, stvarajući kopneni put kojim je izraelski narod mogao krenuti naprijed. Egipćani, koji su bili iza njih, nisu odustajali – nastavili su ih progoniti kopnenim putem koji se ukazao u moru. No, u trenutku kada je posljednji Židov sigurno izašao na drugu obalu, voda se vratila i preplavila taj kopneni put, potopivši egipatsku vojsku zajedno s njezinim konjanicima i ratnim kolima.

Židovi nisu mogli poželjeti sretniji ishod. Kada su valovi na obalu izbacili tijela Egipćana – onih koji su ih porobljavali, mučili i tlačili – narod je spontano zapjevao pjesmu, Pjesmu o moru (Širat HaJam), zapisanu u ovoj jednoj paraši, a koju izgovaramo svakog jutra u sklopu molitve Šahrit.

U toj uzvišenoj pjesmi narod izražava radost i zahvalnost za čuda koja je B-g učinio za njih. Pjesma opisuje očaj i izbavljenje, faraonovu okrutnost naspram B-žanskog spase-nja. No, ona također otkriva i viši cilj:

"Dovest ćeš ih i posaditi ih na gori baštine Svoje, upravljene ka prebivalištu Tvom, koje si načinio, G-spode, Svetišću, G-spode, koje su ruke Tvoje osno-vale." (Izlazak 15,17)

Ovim stihom narod izražava spo-

znaju da izlazak iz ropstva nije bio sam sebi svrhom. Sloboda je bila nužna kako bi se ostvario sljedeći korak: dolazak u zemlju Izrael, stvaranje neovisne Židovske države s Hramom na brdu Morija u Jeruzalemu kao njenom središtu.

Ova duboko ukorijenjena židovska nada, izražena u molitvi *"Neka se Hram izgradi brzo, u naše dane"*, rodila se ondje, na obalama Crvenog mora. Hram je bio sagrađen, stoljećima je stajao i potom bio uništen. Bio je ponovno podignut i ponovno uništen. I od tada, Židovski narod nikada nije zaboravio svoju težnju da vidi Hram kako stoji u svoj svojoj slavi u Jeruzalemu.

No, jedan zanimljiv midraš otkriva još jedan sloj značenja ovog jedinstvenog stiha. Kada čitamo ovaj stih, uvjereni smo da je Hram sagrađio sam B-g. Ali svatko tko poznaje povijest zna da je Prvi hram u Jeruzalemu sagrađio kralj Salomon, a Drugi hram su sagrađili doseljenici "Povratka u Sion". Tko je, dakle, sagrađio Hram?

Bar Kapara podučava:

"Djelo pravednika veće je od stvaranja neba i zemlje. Jer, o stvaranju neba i

zemlje piše: 'Moja ruka položila je temelje zemlje, i Moja desnica razastrla nebesa'. Dok u vezi s djelom ruku pravednika piše: 'Mjesto koje si načinio za Sebe, da u njemu prebivaš, G-spode, Svetište, G-spode, koje ruke Tvoje utemeljiše'." (Babilonski Talmud, Traktat Ketuvot 5)

Bar Kapara, učenjak iz Zemlje Izrael u 1. stoljeću, pojašnjava jezik ovih stihova. Kada se govori o stvaranju svijeta, B-žja ruka se, naravno metaforički, spominje u jednini. No, kada se govori o izgradnji Hrama, B-žje ruke se navode u množini. Iz toga on zaključuje da je djelo pravednika veće od čitavog stvaranja.

Pravednici – oni koji su se posvetili cilju izgradnje Hrama – smatraju se "B-žjim rukama". Zato se izgradnja Hrama smatra "djelom ruku pravednika", a pripisuje se također i B-žjim rukama.

To je ono što nas Bar Kapara želi naučiti: kada radimo na ostvarenju uzvišenih ciljeva, kada težimo uni-jeti svetost u ljudsku stvarnost – tada zaslužujemo biti "B-žja ruka".■

Pisac je rabin Zapadnog zida i svetih mjesta.

Rabbi Mordechai Kamenetzky:

Skok u nepoznato

Presudan trenutak židovske vjere odi-grava se na obali Jam Sufa, Trstikovog mora, dok tek nastali narod, u bijegu biva satjeran u kut i suočen s trenu-tnom i sudbonosnom odlukom. Zaro-bljen između uzburkanih voda i raz-jarene egipatske vojske, narod nije imao mnogo izbora. Neki su se ska-menili od straha. Drugi su poželjeli pohitati natrag u Egipat, pravo u ruke svojih nekadašnjih tlačitelja. Treći su se samo molili. Četvrti su se htjeli bo-riti protiv svojih dojučerašnjih gospo-dara. No, jedna skupina, predvođena Nahšonom ben Aminadavom, krenu-la je naprijed. Nadomještajući strah vjerom, Nahšon je zakoračio u more. Tek tada su se vode razdvojile i Žido-vi su prešli na drugu obalu. Egipćani su krenuli za njima, no vode su se vratile i neprijatelj je ostao plutati u moru uzaludnosti, potpuno uništen pod uzburkanim morem.

Opisujući taj presudni trenutak vje-re, Tora nam kaže:

"Izrael vidje veliku ruku koju je Hašem svalio na Egipat; narod se pobojao Haše-ma i povjerovao u Hašema i u Mojsija, Njegova slugu." (Izl 14,31)

Ova neobična povezanost vjere u Hašema i vjere u Mošea, Njegovog slugu, traži objašnjenje. U čemu se sa-stoji manja uloga slugu u odnosu na dominantnu ulogu vjere u Svemogu-ćeg?

Nakon što je saslušao žarku propo-vijed o značenju vjere, jedan je učenik Rabbi Jisraela Salanteru prišao svom učitelju i upitao ga:

"Rebe, želite li reći da, ako imam savršenu vjeru u Hašema, On će mi osigurati sve što mi je potrebno?"

Rabbi Salanter je kimnuo i s osmije-hom odgovorio:

"Da, sine moj. Ako čovjek ima savršenu vjeru u Svemogućega, On će mu osigurati sve što mu je potrebno."

Čovjek se brzo dosjetio:

"Odlično! U tom slučaju, ne moram više raditi. Sjedit ću i učiti Toru, a 20.000 ru-balja, koliko mi treba za život, doći će mi s neba, poput mane!"

Čovjek je otišao kući i posvetio se učenju Tore. No, nakon tjedan dana, kada novac nije stigao, vratio se rabi-nu i požalio se:

"Imam vjeru koju ste rekli da trebam ima-ti, ali novac mi do sada još nije stigao!"

Rabbi Jisrael se zamislio:

"Evo što ćemo napraviti. Ponudit ću ti 8.000 rubalja odmah, u gotovini, ako se obvežeš da ćeš mi dati 20.000 rubalja koje si siguran da ćeš primiti zahvaljujući svo-joj vjeri."

Čovjek je poskočio sa stolca:

"8.000 rubalja? Naravno! Uzimam!"

Rabbi Jisrael Salanter se nasmiješio:

"Tko bi pri zdravoj pameti dao 20.000 ru-balja za svega 8.000? Jedino onaj tko za-pravo nema potpunu vjeru da će dobiti 20.000 rubalja! Jer, ako je uistinu uvjeren da će primiti 20.000 rubalja i apsolutno je siguran da će novac doći, on ga nikada, ako je pri zdravoj pameti, ne bi dao za sve-ga 8.000. Očito ti imaš više vjere u svojih 8.000 rubalja nego u Hašemovih 20.000!"

Tora nam govori da se narod bojao B-ga i povjerovao u Mošea, Njegova slugu. Primijetimo da je prvo i najviše vjerovao u Svemogućeg. Ta besmrtna vjera odskočna je daska za vjeru u sve smrtnih poslanike, koji su tek prenosi-telji Njegove zapovijedi.

Više-manje je normalno da čovjek brže povjeruje čovjeku nego B-gu. Na temelju jednog savjeta, ljudi ulažu ti-suće na burzi. Sumorne prognoze ekonomskih stručnjaka izazivaju pa-niku. Liječnikova zabrinjavajuća dija-gnoza baca nas u očaj. Lako zaborav-ljamo da je istinski izvor vjere u Sve-mogućem. Tek kada to shvatimo, mo-žemo imati povjerenja u Njegove po-slanike.

Rabbi Yeruchom Levovitz, z"l, po-znati mašgiah (*duhovni vođa*) Mirrer ješive, objašnjava da su Izraelci na obali mora dosegli najvišu razinu vjere. To što su slijedili Mošea nije bilo posljedica njegove osobne karizme ili prethodne uloge vođe. Bilo je to zbog potpunog predavanja vjeri u besmrtnog Hašema. Tek nakon toga mogli su slijediti Mošea.

To je vjera onih koji se usuđuju za-koračiti u nepoznato. Vjera je to koju ne bi zamijenili ni za što na svijetu.

Gut šabes ■

Rabbi Lord Jonathan Sacks:

Duži, kraći put

Na kraju svoje nove knjige, *Tribe of Mentors*, Timothy Ferris citira sljedeću poemu Portie Nelson. Ta se poema naziva 'Autobiografija u pet kratkih poglavlja':

1. poglavlje: Hodam ulicom. Na nogostupu je duboka rupa. Upadam u nju. Ja sam izgubljen... Ja sam bespomoćan. To nije moja krivica. Pronalaženje izlaza traje cijelu vječnost.

2. poglavlje: Hodam istom ulicom. Na nogostupu je duboka rupa. Pretvaram se da ju ne vidim. Ponovno upadam u nju. Ne mogu vjerovati da sam na tom istom mjestu. Ali to nije moja krivica. Još uvijek je potrebno mnogo vremena da se izvučem odatle.

3. poglavlje: Hodam istom ulicom. Na nogostupu je duboka rupa. Vidim da je tamo. I opet upadam u nju... To je navika... Ali, moje oči su otvorene. Znam gdje sam. To je moja krivica. Izlazim odmah.

4. poglavlje: Hodam istom ulicom. Na nogostupu je duboka rupa. Zao bilazim je.

5. poglavlje: Hodam drugom ulicom.

To je vjerojatno opis života većine od nas. On svakako vrijedi za moj život. Krećemo, puni pouzdanja, uvjereni da znamo kuda idemo, tek da bismo shvatili da je rijetko sve tako jednostavno. "Život," rekao je John Lennon, "je ono što se događa dok smo mi zaokupljeni drugim planovima." Upadamo u rupe. Činimo pogreške. Zatim ih činimo ponovo. Na kraju ih izbjegavamo, ali do tada se u nama probudi sumnja

da smo možda krenuli krivim putem. Ako imamo sreće, pronalazimo drugi put.

Stoga na početku ovojte godine parše čitamo:

Kad je faraon dopustio da narod ode, B-g ih nije poveo kroz zemlju Filistejaca, iako je onuda bilo najbliže. B-g je, naime, rekao: "Mogao bi se narod predomisлити i vratiti se u Egipat kad vidi ratovanje. Stoga B-g povede narod zaobilaznim putem, kroz pustinju prema Crvenom moru..." (Izlazak 13,17-18)

To je zapravo prilično težak tekst za razumjeti. Sam po sebi on je potpuno smislen. B-g nije želio da se narod odmah suoči s bitkama protiv sedam naroda koji su živjeli u kana-

Čini se da okolni put

kojim je B-g

vodio Izraelce

nije služio tome da

ih spriječi u želji

da se vrate,

već da spriječi

mogućnost da se vrate

anskoj zemlji, jer su oni kao tek oslobođeni robovi bili psihički nespretni za rat. Sada znamo da je postojao i još jedan dodatni faktor. Egipatske utvrde nalazile su se na raznim točkama uzduž morske rute prema Kanaanu pa bi se tako Izraelci morali suočiti s njima čak i prije nego što bi došli do zemlje.

Međutim, još uvijek je potrebno razmotriti tri činjenice. Najprije, Tora sama kaže da je B-g "otvrdnuo faraonovo srce" (Izlazak 14,4), navodeći ga na to da pođe za Izraelcima sa vojskom i šest stotina bojnih kola. To je toliko obeshrabrilo Izraelce da su počeli plakati, "Zar nije bilo grobova u Egiptu", reknu Mojsiju, "pa si nas izveo da pomremo u pustinji? ... Zar ti nismo baš ovo rekli u Egiptu: Pusti nas! Služit ćemo Egipćane! Bolje nam je i njih služiti nego u pustinji poginuti." (Izlazak 14,11-12) Zašto je B-g naveo faraona da goni Izraelce ako nije želio da se vrate u Egipat? U tom slučaju trebao je prvu fazu njihovog putovanja svakako učiniti što je moguće manje zahtjevnom.

Drugo, narod se suočio s ratom već mnogo prije nego što su došli do kanaanske zemlje. Gotovo neposredno nakon prelaska preko Crvenog mora, napali su ih Amalečani (Izlazak 17,8). Neobična činjenica jest to da kada su sami trebali vojevati svoju bitku, bez ikakvih čudesnih B-žjih intervencija, oni nisu pokazali nikakav strah. Inspirirani Mojsijevim podignutim rukama, oni su se borili i pobijedili (Izlazak 17,10-13).

Treće, okolna ruta kojom su išli, nije uspjela spriječiti negativnu reakciju naroda nakon izvještaja uhođa. Zastrašeni njihovim opisom snažnih domorodaca i njihovih dobro utvrđenih gradova, oni su rekli, "Postavimo si (novog) vođu i vratimo se u Egipat" (Brojevi 14,4).

Tako, čini se da taj okolni put ko-

(nastavak s 18. stranice) **Rabbi Lord Jonathan Sacks: Duži, kraći put**

Jim je B-g vodio Izraelce nije služio tome da spriječi njihovu želju da se vrate, već umjesto toga, da spriječi njihovu mogućnost da se vrate. Čudesan prelazak preko Crvenog mora bio je poput Cezarovog prelaska Rubikona, ili Cortesovog spaljivanja brodova prije njegovog osvajanja Azteka. To je učinilo povratnik nemogućim. Bez obzira na sve njihove sumnje i strahove, Izraelci nisu imali pravog izbora. Morali su nastaviti prema naprijed, čak i ako je na kraju bilo potrebno četrdeset godina i nova generacija kako bi stigli do svoje destinacije.

Ono što je značaj toga jest da su od samog početka njihove povijesti kao naroda, Židovi bili prisiljeni naučiti da za trajno postignuće treba vremena. Tamo nikada ne možeš stići najkraćim putem. Zahvaljujući djelu Andersa Ericssona, koje je popularizirao Malcolm Gladwell, znamo da uspjeh i veličina u mnogim područjima zahtijeva 10 tisuća sati vježbe. Povijest pretjerano mnogobrojnih naroda koji su nastali nakon Drugog svjetskog rata i raspadom carstava, pokazuje da se demokracija ne može stvoriti proglasom Ujedinjenih naroda, niti se sloboda može postići Općom deklaracijom o ljudskim pravima. Ljudi koji se pokušavaju obogatiti na brzinu, često otkrivaju da je njihovo bogatstvo poput Jonine tikve: pojavljuje se preko noći i nestaje sljedećeg dana. Kada pokušavaš ići prečicom, nađeš se, poput pjesnika, kako upadaš u rupu.

Talmud nam donosi priču rabi Jehošua ben Hananije koji je upitao mladog čovjeka koji je sjedio na ras-

kršću, "Koji put vodi u grad?" Mladić je pokazao na jedan od puteva i rekao, "Ovaj put je kratak, ali dug. Drugi put je dug, ali kratak." Jehošua ben Hananija je krenuo prvim putem, brzo je stigao u grad, ali se

Od samog početka njihove povijesti kao naroda, Židovi su bili prisiljeni naučiti da za trajno postignuće treba vremena

našao okružen vrtovima i voćnjacima koji su mu prepriječili prolaz. Zatim se vratio mladiću i rekao, "Nisi li mi rekao da je ovaj put kratak?" "Jesam," rekao je mladić, "ali sam te također upozorio na to da je dugačak." Bolje je poći dužim putem koji te na kraju dovodi do tvog cilja, nego ići onim kraćim koji tamo ne vodi, čak i ako izgleda kao

da vodi.

Današnji svijet prepun je knjiga, videa i programa koji obećavaju brza postignuća u gotovo svemu od gubitka kilograma do bogatstva, uspjeha i slave. Ideja koja mijenja život, a koju simbolizira ruta kojom je B-g vodio Izraelce kada su izašli iz Egipta jest da *nema brzih puteva*. Dugačak put je kratak; kratak put je dugačak. Bolje je na samom početku znati da je put dug, da je posao težak, da će biti mnogo prepreka i pogrešnih skretanja. Trebat će nam mnogo borbenosti, otpornosti, ustrajnosti i izdržljivosti. Umjesto stuba od oblaka koji nas vodi putem, trebat će nam savjeti mentora i ohrabrenje prijatelja. Ali putovanje je iscrpljujuće i nema drugog puta. Što teže postaje, to mi postajemo snažniji. ■

Šabat šalom.

Prevela Anja Grabar

2. Izraelov izlazak iz Egipta i ulazak u Kanaan

Rabbi Berel Wein:

Ponovno razmišljanje

Egipatski faraon napokon je popustio te je nakon stoljeća ropstva i proгона oslobodio židovski narod i dopustio mu da napusti njegovu zemlju. Iako je na to bio prisiljen neprekidnim nizom pošasti i katastrofa koje su snašle njega i njegov narod, oslobađanje židovskog naroda koje je učinio bilo je plemenita stvar. Ipak, kako je to s voljom svih tirana i zlih ljudi, on svoje ponašanje i postupke ne smatra plemenitima ni hvalevrijednima. Umjesto toga, uvjeren je da je počinio veliku pogrešku te da bi je ispravio, mobilizira svoju vojsku kako bi prisilio židovski narod da se vrati u egipatsko ropstvo.

Ponovno je razmotrio to što je učinio i odlučio se još jednom vratiti tiraniji i ubojstvu kako bi "ispravio" svoju prethodnu pogrešku. Upravo taj proces žaljenja zbog dobrog i ponavljanje zla pokazat će se njegovom konačnom propašću.

U judaizmu su ponovno razmatranje i žaljenje obično rezervirani za proces pokajanja zbog nedjela i ranijih pogrešaka i grijeha. Prvi korak u procesu pokajanja je doživjeti potpuno i iskreno žaljenje radi krivice

zbog pogrešnog ponašanja i zabranjenih postupaka. Ponovno razmatranje je rezervirano za dobro i za poboljšanje, a ne za povlačenje i žaljenje zbog onoga što je osoba učinila u svom životu.

Razlog zbog kojeg žaljenje može preobraziti prethodne nepravde u

Čin ponovnog promišljanja o stvarima koje smo učinili u velikoj mjeri otkriva tko smo i koji put u životu želimo slijediti

pozitivno postupke i poslužiti kao znak opraštanja tih postupaka je to što ponovno razmatranje, taj istinski odraz onoga što vjerujemo i osjećamo, otkriva našu pravu namjeru i naše intimne želje. Ako smo u stanju žaliti zbog zla, to znači da smo odlučni da idemo za dobrim, i stoga će Vječni prihvatiti, da tako kažemo, naše želje i preobraziti prethodni pad u pozitivan korak, u smjeru poslušnosti i svetosti.

Faraonovo ponovno razmatranje otkriva njegovu pravu prirodu i ono

što je osjećao i želio. On nikada nije namjeravao osloboditi židovski narod od ropstva i to je učinio samo pod pritiskom smrti prvorodjenca egipatskog naroda. Međutim, nakon što je taj prvi šok prošao i počela se pokazivati njegova prava priroda, faraon se daje u potjeru za djetecom Izraelovom i odlučan je da ih uništi i vrati u egipatsko ropstvo.

Tora nas ovdje uči da naš čin ponovnog razmatranja u velikoj mjeri otkriva tko smo i koji put u životu želimo slijediti. Mnogo puta smo prisiljeni činiti dobre stvari zbog društvenih pritisaka i drugih nesvetih motiva. Kada se oni povuku, povuče se i naša želja da činimo dobro. Isto vrijedi i u obrnutom slučaju.

Ponekad smo zbog vanjskih pritisaka koje ne možemo kontrolirati prisiljeni činiti stvari koje su nam stvarno odvratne. Ali nam je žao što smo to učinili jer naše unutarnje ja samo želi dobro i iskrenu privrženost B-gu i Njegovoj Tori. Dakle, naše ponovno razmatranje, u velikoj mjeri otkriva naše istinsko ja i svima otkriva što doista jesmo.

Ovo tjedno čitanje Tore spominje i

(nastavak s 20. stranice) **Rabbi Borel Wein: Ponovno razmišljanje**

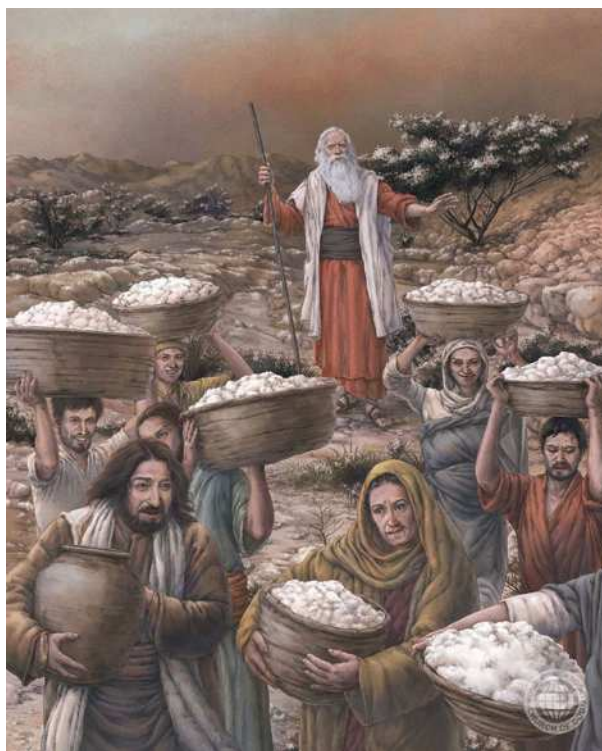
vječni problem s kojim se suočavaju svi oni koji prikupljaju sredstva za institucije – a to je da, iako čovjek može biti uspješan u prikupljanju velikih svota novca za zgrade, mnogo je teže prikupiti sredstva za neophodno svakodnevno održavanje ustanove i plaće onih koji se svakodnevno njome bave.

Židovski je narod istinski cijenio i pjevao hvale B-gu što ih je izveo iz egipatskog ropstva i razdvojio more kako bi omogućio da njihov egzodus bude potpun. Međutim, oni su se našli usred nepregledne pustinje bez uočljivih zaliha hrane, vode i skloništa. Ukratko, zgrada je sagrađena, ali pitanje kako je održavati još je uvijek nije bilo riješeno?

Odgovor Vječnoga, da tako kažem, na ovo osnovno pitanje intrigantan je i poučan. Baš kao što je cijeli proces izlaska iz Egipta bio potpuno čudesan, neočekivan i van domašaja ljudske spoznaje, tako je bilo i s uzdržavanjem židovskog naroda dok su četrdeset godina lutali Sinajskom pustinjom. Bilo je to čudesno, neočekivano, nepredvidivo i van domašaja ljudskog shvaćanja.

Što se tiče židovske misli, granica između čudotvornog i onoga što smatramo prirodnim je nejasna. Sve na svijetu je čudesno, a sve je također i prirodno i na neki način se može racionalno objasniti.

Talmudski rabini su to saželi u jezgrovitoj izjavi onog siromašnog učenjaka koji nije imao novca da kupi ulja za svjetiljku. Pa je umjesto ulja upotrijebio ocat i uvjerenost utvrdio: "Onaj koji je naložio i odredio ulju da gori, također će naložiti i odrediti octu da gori."

To što zemlja urodi žitom, što ga sameljemo u brašno i ispečemo kruh ni na koji način nije manje čudo od mane koja pada s neba da bi desetljećima prehranjivala milijune ljudi.

Obrazovanje židovskog naroda četrdesetogodišnjim tečajem njihovog osnovnog školovanja za jedin-

Moramo shvatiti da sve nas prehranjuje mana s neba, u kojem god obliku je primao svaki naraštaj

stveni i poseban narod, imalo je za cilj da ih navede da shvate koliko je tanka linija između onoga što mi ljudi smatramo prirodnim i racionalnim, i onoga što je čudesno i izvan našeg razumijevanja.

Prilično je jasno da mnogo puta živimo u svijetu koji izgleda potpuno neracionalan, nama nerazumljiv i van naše kontrole. Međutim, umje-

sto da ova spoznaja kod nas izazove poniznost, mi mnogo puta zadržimo svoju oholost i aroganciju pa tvrdimo da stvarno razumijemo i imamo trajna rješenja za teške probleme koji se stalno pojavljuju.

Mi svakako moramo pokušati učiniti sve što je u našoj moći i marljivo nastojati riješiti naše probleme. Međutim, naposljetku trebamo shvatiti da nas sve prehranjuje mana s neba, u kojem god obliku je primala svaka generacija. Izvođenje vode iz stijene od strane Mošea zasigurno se smatra čudesnim događajem. No, biti u stanju desalinizirati slanu morsku vodu, proces koji se pripisuje ljudskoj kreativnosti i umotvorini, realno gledano, nije ništa manje čudesan. I ova važna pouka koju nas Tora uči u čitanju od ovog tjedna osnovni je aksiom judaizma i židovskog života.

Šabat šalom ■

Rabbi Ismar Schorsch:

Tora poput vode

Kreativno tumačenje koje daje vrijednu pouku o vitalnoj važnosti Tore za Židovski narod.

Kanon koji nema zaključka

Skloni smo tome da o objavi razmišljamo kao o vrlo ograničenom pojmu. Sudbina je objavljenog teksta da bude nepromjenjiv. Mi ljudi nemamo pravo mijenjati ono što je B-g dao. No, u Židovstvu, upravo zbog toga što se Tora štuje kao b-žanska, ona postaje podložna nebrojenim tumačenjima. Bilo bi to blaćenje B-žje riječi kada bi je opteretili samo jednim značenjem.

Za razliku od govora čovjeka, čiji je doseg značenja ograničen, za B-žji se jezik smatralo da je obdaren bezbrojnim značenjem. Ova je teologija dala slobodu rabinima da skuju *midraš*, stvarajući neuobičajeni kanon koji nema zaključka. Posude su neprestano mijenjale svoj sadržaj. Novi izazovi izazvali su nove uvide u tekstu koji samo na površini izgleda nepovrediv.

Metaforičko čitanje

U ovoj tjednoj *paraši* imamo primjer metaforičkog čitanja koje nas u jednom potezu vodi iz fizičkog svijeta u području duhovnog. Ja ću se usredotočiti na ovaj djelić *midraša* ne samo zato što on briljantno odražava kako su rabini nadišli bukvalna ograničenja Tore, već i zato što baca svjetlo na tajnu Židovskog opstanka.

Nakon što su prešli Trstikovo mo-

re uz nezaboravnu B-žju pomoć, Izraelci su krenuli dalje u pustinju Šur. Putujući tri dana bez vode, njihovo je raspoloženje postalo grozno. Voda u Mari bila je previše gorka za piće. Oni gundaju i B-g daje uputu Mojsiju da s komadom drveta učini vodu slatkom, što je on

U židovstvu, upravo zbog toga što se Tora štuje kao b-žanska, ona postaje podložna nebrojenim tumačenjima.

Bilo bi to blaćenje B-žje riječi kada bi je opteretili samo jednim značenjem.

uspješno izveo (15,22-25). Ovaj je primjer vrijedan spomena samo kao preteča pobuna koje će uslijediti. Čuda nisu uspjela pretvoriti Izraelce u dugoročne vjernike.

Žedni Tore

Midraš je taj koji ovu epizodu izdiže iz običnosti. Na redak "*Putovali su tri dana po pustinji, a vode nisu našli*" (22), neki mistici skloni rabini iznijeli su mišljenje: "Voda zapravo predstavlja Toru, kao što je rečeno

(Izaija, 55,1), 'O svi vi koji ste žedni, dođite na vodu.' Pošto su išli tri dana bez Tore, proroci među njima istupili su naprijed i donijeli zakon da se Tora treba čitati drugog i petog dana u tjednu, kao i na šabat, i tako oni neće dopustiti da prođu tri dana bez Tore" (*Babilonski Talmud, Bava Kama 82a*).

Analogija nas vodi do zaključka da je Tora Židovima vitalna kao voda ljudima. Oboje su prijeko potrebni izvori života. Pri istraživanju postojanja života na drugim planetama, znanstvenici prvo traže znakove postojanja vode. Bez Tore, židovski život našao bi se pred izumiranjem. Zato je R. Akiva prkosio rimskoj zabrani učenja Tore nakon propasti bar Kohbine pobune. Židovi bi nestali poput riba izvan vode. Čak i nakon što je bio uhićen, on je svoje učenike nastavio poučavati iz zatvora. Njegovo mučeništvo poslužilo je kao neizbrisiv čin odavanja počasti primatu Tore (*BT Berahot 61b, PT, Jevamot 12,5*). Tako je jedan nadahnuti *midraš* pretvorio prozaičnu priču u poetski simbol trajne snage. Voda kao metafora Tore postala je osnovno obilježje rabinske literature.

Tora: središnja točka sinagogalne službe

Nije manje važno ni to da je ovaj *midraš* opravdao postavljanje temeljnog teksta judaizma za središnju točku sinagogalne službe. Javno čitanje toga teksta svaka tri dana osigu-

(nastavak s 22. stranice) **Rabbi Ismar Schorsch: Tora poput vode**

ralo je da će njegov sadržaj postati opće poznat. Ovim je ritualom pokazano potpuno odvajanje od prakse drevnog Bliskog istoka (ili one ga srednjovjekovne crkve) koji su svete tekstove povjerili hramskim prostorijama kao ezoteričnu literaturu za svećenika. Upravo kao što su izvornoj objavi na Sinaju svjedočili svi ljudi, čitanje Tore u sinagogi bilo je zamišljeno kao ponavljanje toga za javnu upotrebu. Židovi su postali ono što je Kuran nazvao "ljudima knjige."

Kao prva religije na svijetu koja se bazira na knjizi, judaizam je stekao tri prednosti. Prvo, pomak sa svete zemlje na sveti tekst učinio ju je prenosivom. Da judaizam nije učinio taj radikalni pomak, malo je vjerovatno da bi preživio sudbinu izgnanstva. Naš je *midraš* možda imao na umu babilonsko izgnanstvo nakon uništenja Prvog Hrama 586. godine p.n.e. U to vrijeme nije se moglo zamisliti da vjerski vođe potiču javno čitanje svetih tekstova kako bi učvrstili vjeru i pamćenje svog prognanog stada.

Tora je prenosiva

Prenosivost svete knjige podiglo je judaizam na nivo univerzalne religije. B-žja prisutnost više nije bila ograničena na svetost jednog svetišta. Kroz vrata Tore, Židovi su mogli pristupiti B-gu na svakome mjestu. U tome je snaga poznate tvrdnje R. Šimon ben Johaja iz drugog stoljeća "gdje god je Izrael prognan lutao, B-žja je prisutnost (*Šekina*) išla

s njime" (*BT Megila 29a*).

Drugo, knjiga nije ni izbliza toliko ranjiva kao što je hram. Našavši svoje utočište u knjizi, judaizam je uvelike poboljšao svoje šanse za opstanak. Jasno, knjige se može spaliti, kao što je to Crkva često činila u srednjem vijeku, ali to je uništilo samo medij, ne i poruku. Kao što je R. Hananja Ben Teradjon dok je umirao na rimskoj lomači umotan u svitak Tore, kao znak poruge, tješio svoje učenike da "pergament gori, ali se slova uzdižu" (*Babilonski Talmud, Avoda Zara 8a*). Knjige se uvijek mogu ponovo otisnuti. Oblik je bio više neosvojiv od tvrđave.

Treće, judaizam u obliku knjige postao je demokratski. Dok je hram bio van domašaja za mnoge Židove i žrtve, te čuvan od strane svećenika, sinagoga očekuje od svakog Židova da se B-gu približi osobno i izravno. Primat Tore zahtijevao je od svakoga da bude pismen i uči.

Ako jezik postane nečitljiv poput hijeroglifa, postoji rizik da će se sinagoga pretvoriti u muzej

Ubuduće, vođe će se birati na osnovu znanja, a ne po rođenju.

Obrazovanje je bitno

No, ove prednosti imaju svoju cijenu. Učinci Tore djelovali su samo dotle dok su je ljudi mogli čitati. Ako njezin jezik postane neprobojan poput hijeroglifa, postoji rizik da će se sinagoga pretvoriti u muzej, a njezini rabini u posrednike. Ozbiljno obrazovanje i cjeloživotno izučavanje ono je što inertna slova pretvara u vodu života. Najveća opasnost po judaizam oduvijek je bila nepismenost, i zbog toga su rabini inzistirali na tome da "svijet počiva na disanju djece u školi" (*Babilonski Talmud, Šabat 119b*).■

Rabbi Shaul Rosenblatt:

Ne uvedi me u napast

Židovi napuštaju Egipat. Faraon juri za njima. More se razdvaja. Židovi prelaze na drugu stranu. Egipćani ne. Židovi pjevaju proročku pjesmu na slavu B-gu, a zatim započinju svoju tisućljetnu ljubavnu vezu u kojoj se žale na Njega. B-g ih snabdjeva manom. Amalek napada, ali je pobijeđen. I to je sve do sljedećeg tjedna.

Nakon što je židovski narod u cjelini proslavio svoje spasenje na Crvenom moru, žene su se odvojile i same plesale i pjevale, dalje od pogleda muškaraca. To nije direktiva koju je izdao Mojsije, već inicijativa samih žena. Mnogo se govori o odvajanju muškaraca i žena u judaizmu (i drugim religijama) – i smatra se da je to seksistički. Po mom mišljenju, to nije točno – to je jednostavno ponizno, iskreno i realistično, i nema nikakve veze sa seksizmom. Dozvolite da objasnim.

Sjećam se članka u vijestima koji je govorio o oženjenom policajcu iz sjeverne Engleske koji je bio otpušten zbog učestalih seksualnih odnosa sa 5 različitih žena (koje su dale svoj pristanak) za vrijeme dužnosti i to u samoj policijskoj postaji. Iz te je priče bilo očigledno da on to nije smatrao dobrom idejom – iako je aktivno učestvovao u tome. To ga nikako ne oslobađa odgovornosti za njegov odabir (niti oslobađa žene od njihove uloge u tome), no meni se čini da je njegova želja bila toliko jaka da mu se u tom trenutku činilo kao da nema drugog izbora nego da učini ono što je učinio – koliko god to bila loša ideja.

Judaizam sugerira da u svakome od nas postoji strastvena životinjska priroda. Ta priroda je, kao što je slučaj sa divljim životinjama, nepre-

dvidiva i može izbiti na površinu u najmanje očekivanim trenucima. Ona je nepromišljena i nemoralna u svom pogledu na svijet – i može se činiti neodoljivom u nekim trenuci-

Ja vjerujem da judaizam čini dobro štiteći nas od nas samih

ma naših života. Nije neodoljiva, ali kada izgleda kao da jest, veoma je teško vidjeti drugačije.

Tako, judaizam ima jednostavan princip. Ako si na dijeti, onda nemaš veliki masni cheesecake u svom frižideru. Mi smo ljudska bića i dovoljno nam je teško slijediti ono što ima smisla i bez dodatnih komplikacija. Judaizam vjeruje da se to nigdje jače ne očituje nego u području seksualnog promiskuiteta. I odgovor je, koliko god je to realistično moguće, stvoriti ograde između spolova. Jedan jednostavan primjer

su zakoni *jihuda* – u osnovi, muškarac i žena koji nisu u srodstvu ne smiju biti zajedno sami u zasebnoj prostoriji. Smatram da bi, da je taj policajac živio u društvu u kojem se to poštuje, on i dan danas bio na svom poslu. Njegove želje mogle bi ga navesti da prekrši zakon *jihuda* baš kao što su ga navele da prekrši druge etičke propise. Ali po mom iskustvu, što se više stvori osjećaj udaljenosti, to je manje vjerojatno da se tako nešto dogodi. Prevladavanje želje da budeš sam u sobi s nekime je jednostavnije nego prevladavanje želje da s njim budeš intiman jednom kad već jeste sami u sobi.

Seks nije nešto bez posljedica – on ne završava kada završi sam čin. Postoje emocionalne posljedice, duhovne posljedice i praktične posljedice koje mogu biti duboke i trajne. Svjesno ili podsvjesno, utjecaji tog čina idu dalje od samog doživljaja i utjecaj 'malo zabave' još dugo može imati odjeka.

Tako, ja vjerujem da judaizam čini dobro štiteći nas od nas samih. Nema smisla da sami sebe dovedimo u situacije koje nas mogu odvesti, nevino, ali aktivno, do odabira zbog kojih ćemo kasnije zažaliti. Naravno, to zahtijeva uravnoteženost, zahtijeva senzitivnost, zahtijeva zdrav razum – i zahtijeva da se seks, mičući ga s pročelja društva, dovede u stanje svetosti i nečega što se cijeni, a ne u poziciju u kojoj postaje tabu i 'prljava' tema. Taj balans nije lako pronaći. Ali vjerujem da u pokušaju da ga nađemo, možemo zaštititi naše brakove, naše obitelji i naše dostojanstvo od strasti i želja koje nam je izazovno prevladati. ■

Rabbi dr. Abraham J. Twerski:

Tko si ti

Podigni štap svoj i pruži ruku svoju nad morem i razdvoji ga (14,16).

Talmud kaže da je zarađivanje za život teško koliko i razdvajanje mora (*Pesahim 118a*). R. Yechiel Meir iz Gostanina iznio je pitanje: U čemu je sličnost između zarađivanja za život i razdvajanja mora? Odgovorio je: "Kad su se Izraelci našli u stupici između mora i Egipatske vojske koja je nadirala, 'oni su zavapili B-gu' (*Izl 14,10*). Molili su se za b-žansko izbavljenje, ali nisu znali na koji način će ono doći. Možda će B-g udariti Egipatsku vojsku onako kao što je činio sa 10 zala u Egiptu. Nikome nije bilo ni nakraj pameti da će ih B-g spasiti razdvajanjem mora. Izbavljenje im je došlo na neočekivan način.

"Jednako je tako i s *parnasa* (životnom egzistencijom) čovjeka. Od nas se doduše traži da učinimo nešto da zaradimo za život. 'B-g će blagosloviti tebe i djelo tvojih ruku koje ćeš učiniti' (*Pnz 14,29*). No, to ne znači da će egzistencija doći na onaj način na koji je čovjek odlučio da je ostvari. Ona može doći iz potpuno neočekivanog izvora, isto onako kako je izbavljenje Izraelaca došlo na neočekivan način.

Talmud kaže da ni neimaština ni bogatstvo ne ovise o vrsti posla kojim se čovjek bavi. Čovjek treba izabrati čist i ne suviše kompliciran posao i moliti se B-gu za uspjeh.

Ako prepoznamo da naša zarada za život dolazi od B-žjeg blagoslova, radit ćemo minimalno koliko je potrebno i moliti se B-gu za uspjeh. Imat ćemo mnogo više vremena za izučavanje Tore, molitvu i vršenje

micvos. I ako eliminiramo posljednju mahnitost koja nas nagoni da zaradimo više, time ćemo također na najmanju moguću mjeru svesti i brojne zdravstvene probleme. Kaže se da ljudi potrate svoje zdravlje kako bi zaradili novac, a potom spiskaju svoj novac pokušavajući povratiti svoje zdravlje.

Povjerenje u B-ga i duhovan život blagotvorno djeluju kako na tijelo tako i na dušu.

Tora dalje kaže da su Izraelci došli u Maru, "... ali nisu mogli piti vode u Mari jer su oni/one bili/bile gorki/gorke" (*Izlazak 15,23.25*).

Ovaj stil razumijemo kao da nam hoće reći da je voda bila gorka. Baal Šem Tov je rekao da se "oni" odnosi na Izraelce, a ne na vodu. Zbog toga što su Izraelci bili depresivni, ljuti i ogorčeni, voda im je imala gorak okus.

Česta je pojava, kada je osoba jako depresivna, da joj hrana može imati gorak okus. Izraelci su gundali u vezi napuštanja Egipta, i bili nezadovoljni vodom koja im je bila na raspolaganju.

Često se osjećamo nezadovoljni stvarima, pa svoje nezadovoljstvo stvarima pripisujemo tome da one imaju nedostatke. Baal Šem Tov nam kaže: "Ako se osjećate nezadovoljni nečim: svojim poslom, svojim automobilom, pa čak i svojom suprugom, ne krivite njih. Vi ste vjerojatno nezadovoljni sami sobom, te svoje nezadovoljstvo projicirate na njih".

Evo jedne priče:

Jednog dana, neki se stanovnik Chelma* našao u javnom kupalištu. Iznenada mu je sinulo da bez odjeće većina ljudi izgleda slično. Ta ga je misao poprilično zabrinula: "Kada dođe vrijeme da odem kući, kako ću znati koji sam od svih tih ljudi ja?" Nakon što je malo o tome razmislio, na um mu je palo briljantno rješenje. Pronašao je komad crvene špage i vezao je sebi oko nožnog palca. Sad je bio jasno prepoznatljiv. Na nesreću, dok se sapunao i prao, crvena je špage spala s njegovog prsta, i kad je jedan drugi čovjek stao na nju, zalijepila se njemu za nogu. Kad je došlo vrijeme da izađe, prvi kupać je pogledao svoje stopalo i ostao zbunjen kada na njemu nije ugledao ništa. A onda je ugledao drugog muškarca s crvenom špagom na nozi. Prišao mu je i rekao: "Znam tko si ti, ali možeš li mi reći tko sam ja?"

Gut šabes!■

* U istočnoeuropskom židovskom folkloru, grad Chelm predstavlja izmišljeni grad budala. Postoje stotine priča koje opisuju neobičnu naivnost i glupost njegovih stanovnika i tiskane su u desecima izdanja na raznim jezicima. Chelm, koji se nalazi otprilike 65 km jugoistočno od Lublina, imao je židovsko stanovništvo najmanje od četrnaestog stoljeća i bio je pravi grad čiji stanovnici nisu imali nikakve veze s tim pričama.

Rabbi David Goldwasser:

Neujernik

"Vidje Bnei Jisrael silinu ruke kojom Hašem udari po Egiptu, te se narod uplaši Hašema i pouzda se u Hašema i Mošea, slugu njegova." (Šemot, 14,31)

Znamo da je židovski narod vjerovao u Hašema i Mošea i prije razdvajanja Crvenog mora. *Mehilta* primjećuje, međutim, da do tada Bnei Jisroel nije imao *jiras Hašem* (strah od B-ga). Kako je to moguće nakon što su svjedočili velikim čudima koja su se dogodila u *Micrajimu* i strašnoj kazni koju su Egipćani pretrpjeli s pošastima?

Bait Halevi raspravlja ovu *mehiltu* i objašnjava da postoje tri razine *jiras Hašem*. Kada osoba razmišlja o tome što je učinila krivo ili o svojoj pogrešivosti i mogućnost da poćini grijeh, boji se Hašemove kazne. Kada razmišlja o svem dobru koje Hašem čini za njega svakodnevno, on je u potpunosti posvećen Hašemu i postiže drugu razinu *jiras Hašem*. Treća razina *jiras Hašem* je

puno viša. To je uzvišeni strah od Hašema, a potaknulo ga je strahopoštovanje prema Hašemovoj uzvišenosti.

U Egiptu su Bnei Jisroel iskusili strah od kazne, svjedoćeci Hašemovoj odmazdi nad Egipćanima. Bu-

Prilikom razdvajanja Crvenog mora mi smo bili u stanju postići vrlo visoku razinu sveukupne emune: emunu mozga, emunu srca i emunu udova.

dući da su cijenili činjenicu što su njihovi životi bili potpuno pod Hašegovim nadzorom i što je on nadgledao svaki njihov udisaj, postigli su drugu razinu *jiras Hašem*. Treća razina je stanje koje nas čeka u budućnosti. Ipak, kod razdvajanja Crvenog mora, Bnei Jisroel su sve-

doćili čudima koja nije bilo moguće podroćno objasniti i njihovo strahopoštovanje prema Hašemu se uvećalo.

Midraš navodi da se židovski narod ne može odmaknuti dalje od početnog stadija *jiras Hašem* postignutog u *Micrajimu*. Oni nisu razumjeli, niti su u potpunosti mogli shvatiti razmjere Hašemove blagosti i milosti. To stanje su postigli samo prilikom *krias Jam suf* (razdvajanja Crvenog mora).

Kao sluge Hašemove, naše *hahamim* je Hašem odabrao da prenesu njegovu volju u ovaj svijet. Oni su nakupili velike kolićine Tore i oplemenili svoj karakter kroz *micvot* i *maasim tovim*. Njihovo povišeno stanje dopušta im uvid u poboćnost koja je izvan norme. Nesivos Šalom tvrdi da *emuna* u Hašema i u Mošea ili u naše *hahamime*, idu ruku pod ruku. *Emuna* u Hašema proćišćava dušu; *emuna* u *hahamime* čisti tijelo. Prilikom razdvajanja Crvenog mora proćišćeni su i duša i tijelo. R. Menahem Mendel iz Vitebska dodao je da smo bili u mogućnosti postići vrlo visoku razinu sveukupne *emune*, a to je uključivalo tri komponente: *emuna mozga*, *emuna srca* i *emuna udova*.

R. Josi HaGalili navodi (*Brahot 61b*) da pravednicima upravlja doćbar nagon; zloćm vlada zao nagon; a prosječnim ljudima oba. Gaon iz Vilne obrazlaćže, u ime svog brata R. Avrahama, da rijeć koja se koristi

(nastavak s 26. stranice) **Rabbi Dovl Goldwasser: Nevjernik**

u Talmudu podrazumijeva da bilo koja od sklonosti, ili obje, utječu na karakter pojedinca, njegov način razmišljanja i njegov način ponašanja. *Cadikom* upravlja nadmoćno dominantan *jecer hatov*. Kada se od učitelja Tore ili *hahama* zatraži savjet, on je pod izravnim utjecajem *jecer hatova*. Zato su njegov savjet i uputa moćne.

Bio jednom jedan bogati seljak koji je živio uz granicu s Rusijom. Trgovao je vinom i posjedovao i ogromna zemljišta, mnogo mlinova, a trgovao je i raznom drugom robom. Uz sve te poslove, također je posuđivao novac uz kamatu ljudima iz okolnih gradova i sela. Svo to poduzetništvo mu je donosilo ogroman

**Pravednicima upravlja
dobar nagon;
zlima vlada zao nagon;
a prosječnim ljudima oba**

profit, pa je postao vrlo uspješan.

Jednom je veliki *gaon* rabin Eljahu Leider, putujući radi obavljanja poslova svoje zajednice, prenoćio u domu tog bogataša. Za stolom su se upustili u raspravu o *emuna* i *bitahonu*. Na svoje veliko razočaranje, Gaon je ustanovio da je njegov domaćin izgubio vjeru u Hašema i da je od svog novca i imovine napravio idole. Zapravo, domaćin je bahato izjavio kako ima toliko mnogo da bi mu bilo nemoguće da ikad osiromaši.

Gaon se stvarno uzrujao i rekao domaćinu da bi trebao odmah učiniti *tešuva*. Međutim, domaćin je prijedlog samo ismijao.

Nekoliko godina je prošlo i dogodilo se da je rabin Eljahu prenoćio u svratištu u kojem gosti nisu plaćali smještaj. Tamo je prepoznao svog prijašnjeg domaćina, no ovaj nije prepoznao njega. Gaon je s njim poveo raspravu i upitao ga odakle je, kako je dospio u ovo sklonište i treba li mu kakva novčana pomoć.

Sa suzama u očima siromah je ispričao kako je nekad imao mlinove i poslovanje, a onda se njegov svijet okrenuo naopačke i bio je prisiljen pobjeći od kuće.

Visoko pozicionirani ruski policajci ulazili su u grad preko mosta koji je on izgradio i most je popustio. Ljudi i konji su propali u vodu, a njega su smatrali odgovornim za dvije potporne daske koje su nestale. Optuživali su ga da je namjerno sabotirao rutu i htjeli su ga zatvoriti. Srećom, on je pobjegao. U bijegu je nekoliko tjedana i ništa nema. Ne zna gdje su mu članovi obitelji, a čak su i vjervnici u potrazi za njim.

Prisjetio se rasprave koja se odigrala prije nešto godina kada je bio opijen svojim bogatstvom i sjetio se da mu je rabin Leider zamjerio što je govorio kao nevjernik. Priznao je istinitost *pasuka* u *Mišlei* (21,30): "Nema ni mudrosti ni razumijevanja, niti savjeta protiv Hašema."■

Prevela Dolores Bettini

Rabbi YY Jacobson:

Junak za običan narod

Buduće vrijeme

"Toga dana, B-g je spasio Izrael iz ruku Egipćana... Izraelci vidješe veliku silu koju B-g pokaza protiv Egipćana, i narod se bojaše B-ga. Povjetrovaše u B-ga i u slugu njegova Mojsija. Tada Mojsije i Izraelci zapjevaše ovu pjesmu, govoreći..."

Pjesma na moru bila je jedna od najvećih objava u povijesti. Učenjaci kažu da je čak i najskromniji Židov u tom trenutku vidio ono što ni najveći proroci nisu imali priliku vidjeti. Tada su po prvi put zapjevali zajedničku pjesmu – pjesmu koju ponavljamo svaki dan tijekom jutarnjih molitvi.

Ipak, kao što je često slučaj, naš prijevod ne obuhvaća sve nijanse. U izvornom tekstu, Tora kaže:

Tada će Mojsije i djeca Izraelova zapjevati ovu pjesmu G-spodu, i oni progovoriše, rekavši: Zapjevat ću G-spodu, jer je vrlo uzvišen; konja i njegova jahača bacio je u more.

(:אז יאִשִׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל, ... אֲשִׁירָה לַשֵּׁם כִּי גָּדֹל וְעֹלָם הוּא הַשֵּׁם הַגָּדֹל הַגִּבּוֹר הַגִּבּוֹר הַגִּבּוֹר.)

On o pjevanju Mojsija i Židova govori u budućem vremenu. To je iznimno čudno. Tora pripovijeda priču koja se dogodila u prošlosti, a ne priču koja će se dogoditi u budućnosti. Ovo djeluje kao "ozbiljna gramatička pogreška".

Učenjaci, koje citira Raši, nude fascinantant uvid:

סנהדרין צא, ב: תניא אמר רבי מאיר
מניין לתחיית המתים מן התורה שנאמר
(שמות טו, א) אז ישיר משה ובני ישראל
את השירה הזאת לה', שר לא נאמר
אלא ישיר מכאן לתחיית המתים מן
התורה.

Sanhedrin 91b: "Rekao je Rabi Meir: Otkuda znamo za uskrснуće mrtvih iz Tore? Iz riječi: 'Tada će Mojsije i sinovi Izraela zapjevati ovu pjesmu G-spodu.' Nije rečeno 'zapjevali su', već 'zapjevat će', što ukazuje na uskrснуće mrtvih."

Jedno od temeljnih načela židovske vjere je vjerovanje u *Tehijas Hamesim*, uskrснуće mrtvih, koje će uslijediti nakon dolaska mesijanskog doba. Smrt nije kraj priče. Duša nastavlja živjeti i postojati na duhovnoj razini. Štoviše, duša će se vratiti u tijelo.

Zato Tora odlučuje opisati pjesmu u budućem vremenu: Mojsije i njegov narod će doista pjevati u budućnosti, nakon uskrснуća. Njihova pjesma nije bila samo priča o prošlosti; ona će se također dogoditi u budućnosti.

Iako je ovo fascinantna misao, ostaje pitanje: Zašto Tora aludira na buduću uskrснуće upravo ovdje, a ne na nekom drugom mjestu? I zašto će Mojsije i Izrael pjevati i u budućnosti?

Nakon rata

Sljedeća se priča dogodila upravo ovog Šabata, prije 79 godina.

Jedan od velikih rabina predratne Europe bio je rabin Aharon Rokeach (1880. – 1957.), četvrti rebe hasidske dinastije Belz (Belz je grad u Galiciji u Poljskoj). Vodio je pokret od 1926. do svoje smrti 1957. godine.

Poznat po svojoj pobožnosti i svetosti, Rebe Aharon od Belza bio je nazivan "čudotvornim rabinom" podjednako od strane Židova i nežidova, zbog čuda koja je činio. Gotovo da nije jeo ni spavao. Bio je sačinjen od "duhovne tvari". (Lubavičer Rebe posjetio ga je jednom u Berlinu

i opisao ga kao "cura bli homer," energija bez materije.)

Kao Rebe, vođa zajednice, doživio je uništenje zajednice Belz, zajedno s većinom europskih Židova tijekom holokausta. Tijekom rata, Reb Aharon bio je visoko na popisu Gestapovih meta kao istaknuti Rebe. Ubili su mu ženu i svako od njegove djece i unučadi. Nitko mu nije preostao. Uz potporu i financijsku pomoć šestog Lubavičer Rebea u SAD-u i Belzer hasidima u Izraelu, Engleskoj i Sjedinjenim Državama, on i njegov polubrat, rabin Mordechai od Bilgoraja, uspjeli su pobjeći iz Poljske u Mađarsku, zatim u Tursku, Libanon i konačno u Izrael, u veljači 1944. Ponovno se oženio ali nije imao djece.

Većina je mislila da je Belz stvar prošlosti. Ipak, dogodilo se nemoguće. Njegov polubrat rabin Mordechai također se ponovno oženio i dobio sina, a zatim je iznenada umro nekoliko mjeseci kasnije. Reb Aharon je odgojio jednogodišnjeg sina svog polubrata, Yissachar Dova, i pripremio ga da ga naslijedi kao Belzer Rebe. Danas je to jedna od najvećih hasidskih grupa u Izraelu, s više od 50.000 članova, sa stotinama institucija, škola, sinagoga i ješiva.

Belzer Rebe nikada nije izgovorio niti jednu od propisanih molitvi poput *Jizkora* ili *Kadiša* za svoju ženu i djecu, jer je smatrao da su oni koje su nacisti ubili zbog toga što su bili Židovi posjedovali nadnaravnu svetost; njihova duhovna veličina nama je nedokučiva. Bilo koje riječi koje bismo o njima mogli izgovoriti bile su neumjesne, a možda čak i sveto-grđe sjećanja na njih.

Rabbi Chanan Morrison, Rav Kook Torah:

Priprema za Sinaj: Micvot Mare

Još prije nego što je Tora objavljena na gori Sinaj, židovski je narod na mjestu zvanom Mara primio nekoliko micvot:

"Dodoše u Maru... ondje ih je B-g podučio zakonu i pravu, i ondje ih je iskušao." (Izl 16,23-25)

Prema traktatu Sanhedrin 56b, jedina od micvot koje je B-g dao u Maru bila je micva Šabata. Čini se da je Mara predstavljala svojevrstnu uvertiru za primanje Tore na Sinaju. Na koji je način micva Šabata pripremila narod za sinajsku objavu? I u kojem je smislu Mara bila "test" za židovski narod?

Priprema za primanje Tore

Područje je nazvano Mara jer su tamošnje vode bile gorke (*mar*).

"Kad je Moše zavapio B-gu, On mu pokazao jedno drvo. Moše ga baci u vodu, i voda postade slatka." (Izl 15,25)

Kad je čovjek bolestan, ono što je slatko može mu se činiti gorkim. Takav je bio slučaj s vodama Mare – iako su se činile gorkima, one su zapravo bile slatke. To je metafora za Toru – njezini su zakoni slatki onima čija je duša čista i karakter profinjen, dok su gorki i tegobni onima grublje naravi (Maimonides, *Hilhot De'ot* 2:1).

Mara je postavila temelje za Sinaj

učvršćujući osobine dobrote i suosjećanja, koje su karakteristične za židovski narod (*Jevamot* 79a). Na taj bi način narod bio spreman primiti Toru, jer bi njihovo moralno stanje omogućilo da uistinu osjete slatkoću njezinih zakona.

Kako je micva Šabata tome doprinijela?

Iako Šabat obilježava stvaranje svemira, on nije dan cijelom čovječanstvu. Šabat je poseban dar židovskom narodu (*Sanhedrin* 58b). Zašto je tomu tako?

Iskušenje Mare

Za održavanje društvenog poretka i kohezije ključno je da su ljudi aktivno uključeni u rad i osiguravanje životnih potreba. Poslovni odnosi i suradnja omogućuju izgradnju povjerenja među pojedincima i zajednicama. Čak i ako se dvoje ljudi inače ne bi međusobno slagali, rad im može omogućiti premošćivanje podjela, jer im je u obostranom interesu da surađuju.

Ako, međutim, ljudi ne rade zajedno, ti se poticaji gube. Ljudska je priroda takva da naginje vlastitim interesima. Bez potrebe da pridobiju naklonost drugih, ljudi se lako vraćaju sebičnim sklonostima.*

U tome se sastojao test Mare. Židovski narod je dobio dan odmora –

hoće li oni u sebi otkriti prirodenu sposobnost za suosjećanje? Hoće li ostati obzirni i puni razumijevanja jedni prema drugima, iako na dan odmora iz toga ne mogu izvući nikakvu materijalnu korist?

Sedam micvot Noahovog saveza, koje su obvezujuće za cijelo čovječanstvo, ne zahtijevaju profinjenost ljudske prirode – već samo izbjegavanje zla. No Tora je dana židovskom narodu kako bi ga uzdigla da bude sveti narod. Etički ideali Izraela ne mogu se temeljiti na svrshodnosti i osobnoj koristi, već na ljubavi prema *"onome što je dobro i ispravno u očima B-ga"* (Pnz 12,28). Stoga je bilo nužno učvrstiti temelje njihove unutarnje dobrote. Na taj su način micvot Mare pripremile put za objavu Tore na Sinaju.

(Prilagođeno iz Otzarot HaRe'iyah, svezak II, str. 172-173)

* Vidjeli smo kako su mjere socijalnog distanciranja, uvedene radi suzbijanja pandemije COVID-19, prouzročile *"ozbiljne probleme u ekonomskom, društvenom, političkom i psihološkom smislu... Kriza izazvana pandemijom COVID-19 dovela je do široko rasprostranjenog nemira u društvu te do neviđenih promjena u načinu života, radu i društvenim odnosima, a sve veća socijalna udaljenost teško je narušila međuljudske odnose."* ('Social Consequences of the COVID-19 Pandemic. A Systematic Review.' Invest Educ Enferm. 2022.)

(nastavak s 28. stranice) **Rabbi YY Jacobson** Povijest je proučavanje budućnosti

Za Reb Aharona, jedini ispravan način da se odgovori na gotovo uništenje Belza i da se oda počast sjećanju na mrtve bio je izgraditi nove institucije i polako odnjevovati novu generaciju hasidima. To je ono što je radio do kraja svog života. Naselio se u sekularnom cionističkom Tel Avivu, a ne u religioznom Jeruzalemu, jer je, kako je rekao, to jedini grad bez crkve ili džamije.

Prvi Šabat

Prvi Šabat nakon što je stigao u Izrael tijekom zime 1944. bio je Šabat *Paršas Bešalah*, i proveo ga je u Haifi. Bio je sam samcat na svijetu, bez ijednog živog rođaka (osim brata).

Tijekom Šabata, održao je "tiš", formalno hasidsko okupljanje, na kojem hasidim pjevaju, plešu i govore nadahnjujuće riječi i riječi Tore. Belzer Rebe je brzo shvatio da pri-

sutni preživjeli holokausta, koji su pretrpjeli neopisive patnje i izgubili gotovo sve što su imali, nisu raspoloženi za pjevanje. Rebe se odlučio obratiti sebi i svojim malobrojnima slomljenim hasidima koji su preživjeli.

Belzer Rebe je postavio gore navedeno pitanje o tome zašto Tora posebno aludira na *tehijas hameisim*, uskrsnuće mrtvih, u vezi s pjesmom koja je pjevana slaveći razdvajanje

Rabbi Shlomo Carlebach:

Geula šlelma: Ispravljanje straha

Na početku paraše Bešalah kazano je, "*Vajehi Bešalah*...nažalost faraon je dozvolio Židovskom narodu da ode." Komentatori pitaju, zašto "nažalost?" Ishibitzer Rebbe kaže da ima trenutaka kada ste u prilici dobiti sve na ovom svijetu, i najžalosnije je kada se u tom trenutku ograničite na samo jednu stvar.

One noći kada nas je B-g izveo iz Egipta, u svojim smo rukama imali sve da dovedemo do izbavljenja. U tom smo trenutku mogli napraviti tisuće dodatnih stvari, no mi smo bili sretni samo s time da izađemo. Zaista je tužno što smo se ograničili na nešto malo. U tom trenutku mogli smo eliminirati sve i popraviti sve. Uvijek se u krivo vrijeme odlučimo za manje. U trenutku kada su Vrata otvorena nemojte se ograničavati na nešto malo.

Što će se dogoditi kada dođe Mašijah? Iz čega proizlazi mržnja među narodima? Mržnja dolazi od toga što nam nedostaje nešto što nije naše, nešto što nismo uzeli.

Strah

Kada nas je B-g izveo iz Egipta, znate li što je bilo pogrešno? Mi smo se još uvijek bojali faraona. Kada smo otišli iz Auschwitza mi smo se još uvijek bojali nacista. To je strah uklesan u nas. Čudo koje se desilo na Crvenom moru je da nam je B-g taj strah oduzeo, na trenutak smo bili slobodni.

Strah nas paralizira. Što je manje straha to smo mi više slobodni, to više možemo rasti.

Naša Tora kaže da kada je onaj najmanji na svijetu prešao preko

Crvenog mora, njegova je vizija bila veća od vizije proroka Ezekiela. Mi smo bili spremni za najviše. Na trenutak je čitav Izrael imao istu viziju kao i Moše. Zbog čega nemamo stalno sposobnost viđenja jednaku Mošeovoj? Zbog straha.

Ako sam ja unutar sebe potpuno slobodan, ne bojim se ničega.

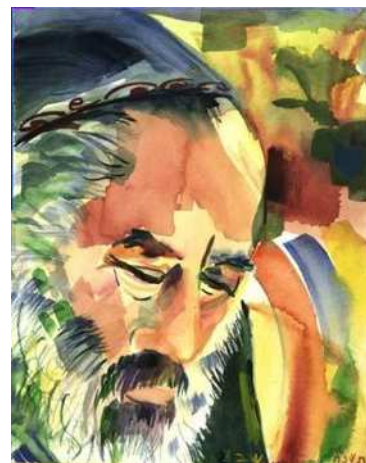
Do kraja Pesaha mi dostižemo nivo beskonačnog proročanstva i beskonačnog bogatstva. Egipćani su ponijeli sve svoje zlato i srebro sa sobom, a more ga je izbacilo van.

Postoji uzvišeno jedinstvo i postoji skromno jedinstvo. Uzvišeno jedinstvo je poput onoga na Roš Hašanu, kada se prostirem pred B-gom. Postoji samo B-g: ja ne postojim. Skromno jedinstvo je da postojiš ti, a zatim postojim ja.

Zašto se sjeme mora raspasti prije nego što od njega nastane nešto? Ono što ostaje od sjemena je ono najdublje, 'posuda' za sve. Dok smo stajali pored Crvenog mora, upravo tada smo se nalazili u stanju najdubljeg raspada. S jedne strane Egipćani, s druge strane more, a na trećoj strani divlje zvijeri. U tom smo trenutku bili na mjestu najdubljeg prepoznavanja i djeca Izraelova po prvi puta su vidjela B-ga kada su prešla **kroz** Crveno more. Mi smo se raspali, ali očito još uvijek nedovoljno. Još smo se uvijek bojali faraona, još smo se uvijek suviše bojali da budemo proroci.

Koji je osnovni pokazatelj da je netko sluga? Nedostatak samopouzdanja, strah.

Zašto Mašijah ne dolazi? Jer se još

uvijek pomalo bojimo toga.

Rebe Nahman kaže da skriveno svjetlo svijeta ne možete iskusiti dok se prethodno ne oslobodite straha, jer strah nas paralizira mentalno i fizički. Na Crvenom moru naučili smo se ne bojati, uzdati se i imati povjerenja u B-ga na najdublji način.

Mi se bojimo voljeti ljude. Jedini koji se ne boje su naša djeca. Noć Sedera je ispravljanje tog straha. Kako to radimo? U središte stavljamo djecu.

Prvog dana Pesaha prinosimo žrtvu za grijeh kojom molimo B-ga da nam oprostí što nismo još ranije doveli Mašijaha. Mogli smo, ali smo se bojali to učiniti.

Prelaskom Crvenog mora, čitav je Izrael, po prvi puta uopće, ušao u *mikve* (ritualnu kupelj). Bilo je to neposredno prije Sinaja – prije naše konverzije – zbog toga smo svi ušli u *mikve*.

Kraj Pesaha predstavlja najveće *mikve* na svijetu. Većina ljudi ne drži Šabos, ne drži *jom tov* (blagdane) jer se boje to raditi. Čak i kada ih drže to se ne radi na razini *Krijas*

(nastavak s 30. stranice) **Rabbi Shlomo Carlebach: Geula šleima: Ispravljanje straha**

Jam sufa (prelaska preko Crvenog mora). Tek nakon što smo prešli Crveno more bili smo u stanju primiti Šabos bez ograničenja, *jom tov* bez ograničenja. Šabos i *jom tov* su darovi iz nutrine ili unutarnje biti neba.

Način na koji se trebamo boriti protiv zla je da postanemo neizmjerljivo sveti.

Kada smo izišli iz Egipta, faraon je i dalje bio tamo. Još uvijek je bilo zla na svijetu. Ako znamo da još uvijek ima zla na svijetu kako možemo pjevati? Ali kada smo prešli Crveno

more, zla nije bilo u našem svijetu, tako da sada možemo pjevati.

Da bi pjevali vi morate biti slobodni. No, dobro. Robovi u Africi običavali su pjevati da vam kažu da bez obzira koliko se trudili pretvoriti ih u robove oni su ipak slobodni. Pjevanje dolazi iz svijeta slobode.

Kada pjevate vi kažete zlu, "Ti nemaš vlast nada mnom."

U Židovstvu je hodanje, putovanje, izuzetno važno. Židovstvo postaje dragocjeno zbog tog dugog hoda. Njegova svetost se sastoji u tome da vas uči da ste uvijek na putu. Učitelji vas trebaju naučiti svetosti hodanja, i oni sami moraju hodati s vama. Baal Šem Tov kaže da učitelj koji ne hoda s vama, ne poznaje vašu dušu, i nije pravi učitelj.■

Prevela Tamar Buchwald

(nastavak s 29. stranice) **Rabbi YY Jacobson Povijest je proučavanje budućnosti**

Crvenog mora?

Dao je ovaj potresan odgovor. Kada je židovski narod pjevao Pjesmu na moru, veći dio naroda nije bio prisutan. Koliko ljudi nije preživjelo ropstvo u Egiptu? Koliko židovske djece je utopljeno u Nilu? Koliko Židova nikada nije doživjelo dan izlaska? Koliko ih je odbilo krenuti na put u nepoznato?

Prema predaji, samo je petina židovskog naroda uspjela izaći. 80% Židova je umrlo u Egiptu. S pravom se može reći da su svi koji su izašli iz Egipta izgubili rođake i nisu se mogli u potpunosti radovati čudima kojima su svjedočili. Sada se more razdvojilo. Čudo nad čudima. Mojsije im kaže: "Vrijeme je da zapjevamo." Ali oni su odgovorili: "Zapjevamo? Kako možemo pjevati? Osamdeset posto našeg naroda nedostaje!"

Stoga Tora kaže: "Mojsije i djeca Izraelova će pjevati," u budućem vremenu. Mojsije je objasnio svom narodu da priča još nije ni izblizu gotova. Židovi u Egiptu su umrli, ali njihove duše su žive i vratit će se tijekom uskrsnuća mrtvih. Možemo

pjevati sada, rekao je Mojsije, ne zato što nema boli, već zato što unatoč boli, ne vjerujemo da je ovo kraj priče. Možemo slaviti budućnost.

Budućnost i prošlost

To je ono po čemu je židovska povijest drugačija. Čitava povijest je, po definiciji, proučavanje prošlosti. Samo je židovska povijest jedinstvena. Ona je priča o prošlosti bazirana na budućnosti. Za židovski narod, povijest nije definirana samo prošlošću, već i budućnošću. Budući da znamo da će doći izbavljenje, vraćamo se unatrag i redefiniramo progonoštvu kao katalizator izbavljenja i iscjeljenja.

Za židovski narod, budućnost definira i daje smisao prošlosti.

Time je Belzer Rebe nadahnuo svoje učenike da ponovno počnu pjevati, kada su stigli na tlo Svete zemlje, na Šabes Bešalah 1944., prije 81 godina.

Njegovi učenici su zapjevali. I ako posjetite glavnu Belz sinagogu u Jeruzalemu, možete čuti tisuće Židova, mladih i starih, kako pjevaju i slave židovski život.

Izlazak sunca

Jednom sam pročitao članak preživjelog iz Auschwitza. Ispričao je kako mu se svako jutro, dok je sunce izlazilo nad Auschwitzom, srce ispunjavalo gnjevom. Kako se usuđuješ?! Kako sunce može biti tako ravnodušno prema patnji milijuna i jednostavno ponovno izaći da prospe svoj topli sjaj na svijet natopljen krvlju najčistijih i najsvetijih? Kako sunce može biti tako okrutno i apatično? Gdje je bio prosvjed?

Ali, nastavio je svoju priču, preživio je. Izašao sam iz pakla. I dan nakon oslobođenja, dok sam ležao u krevetu prvi put nakon puno godina, promatrao sam izlazak sunca. Po prvi put sam osjetio toliku zahvalnost za sunce. Osjećao sam se osnaženo jer je nakon duge noći, koja se činila da nikad neće završiti, konačno stiglo svjetlo.

Ovo je priča našeg naroda. Naše sunce je zašlo. Ali naše sunce će također izaći. Život, ljubav i nada će prevladati. "Necah Jisroel Lo Jišaker," Vječni Izraelov ne laže. Doći će kraj noći. "Mojsije i djeca Izraelova će pjevati."

I pjevanje može započeti sada.■

Rabbi Shaul Youdkevitch, Live Kabbalah:

TJEDNI ZOHAR: BEŠALAH

Paraša (priča) Bešalah je četvrta paraša u, prema kabali, vrlo važnom periodu godine, šest tjedana koji se nazivaju *Šovavim* (prema početnim slovima naziva *parašot* tih tjedana). Tijekom ovih šest tjedana, dok čitamo o Izlasku, imamo sjajnu priliku da sebe dovedemo na više i darežljivije mjesto. Ovi tjedni nisu lagani. Skrivena bol, konflikti i stres imaju tendenciju da isplivaju na površinu. Moramo biti strpljivi i hrabri. Želimo vam svima uspjeha!

Priča u *paraši Bešalah* započinje opisom Izraelaca kako napuštaju Egipat i njihovih prvih dana putovanja ka gori Sinaj. Predstavili bismo si ovo putovanje kao radosno i oslobađajuće iskustvo. Međutim, Izraelci su zapravo slomljeni i uplašeni, kaže Zohar. Nakon što su generacijama bili robovi u Egiptu, oni se nisu mogli slobode ni sjetiti niti je osjetiti. Isto tako je i s nama, kad god dođemo u priliku da isprobamo i započnemo nešto novo u svom životu, da krenemo novim putem, bojimo se napustiti svoje naizgled sigurno mjesto. Volimo našu staru, poznatu stvarnost, čak i ako je loša, i uvijek ćemo radije naći izgovor da njoj damo prednost nego da iskušamo nešto novo.

Tražimo slobodu, ali je se istodobno i plašimo, pa ostanemo paralizirani. Napravimo jedan korak prema njoj, a dva natrag, baš kako su Izraelci opisani u ovoj priči.

Naša priča je priča o velikim čudima. Međutim tu se ponavlja jedan obrazac. Nakon svakog čuda

koje se dogodilo Izraelci zaboravljaju da su upravo spašeni i počinju su se žaliti i plašiti onoga što slijedi.

Sedam dana nakon što su hrabro napustili Egipat oni dolaze do Crvenog mora. Planine im se nalaze s lijeva i zdesna, a faraon i njegova vojska iza njih. Oni prigovaraju Mošeu "Zar si nas zato što u Egiptu nije bilo grobova, odveo da umremo u pustinji?... bilo bi nam bolje da služimo Egipćanima nego da umremo u pustinji". Ovo je alegorija na našu unutarnju diskusiju - ostati u stanju ropstva ili preuzeti odgovornost i sami upravljati svojim životima.

Kad se Moše obraća B-gu, On mu odgovara "... Zašto meni vičeš? Govori Izraelcima, oni bi trebali putovati prema naprijed". Što znači da nas se ne može prisiliti da budemo slobodni i sretni. Zohar objašnjava da izraz "putovati prema naprijed", znači da je sada vrijeme da se poduzme akcija. Nema vremena za molitvu i oklijevanja. Smjesta treba donijeti odluku - odustati od neuspjeha i uništavanja i slijediti našu

viziju bez obzira što se događa. Kada se odlučimo da prijedemo na "putovanje", mi se povezujemo s izvorom stvaranja čija je suština "dijeljenje dobra sa svim stvorenjima", i onda možemo ostvariti sve što bismo željeli. To je mjesto na kojem se događaju velika čuda.

Mi smo stvoreni na B-žju sliku kako bismo bili partneri u stvaranju. To znači, da u bilo kojem trenutku, bez obzira kakve su okolnosti, mi imamo mogućnost stvoriti novu stvarnost - pretvoriti gorko u slatko i tamu u svjetlo.

"Pjesma na moru" koja je pjevana nakon što su Izraelci prešli Crveno more počinje u budućem vremenu, kako bi nam kazala da priča vrijedi za generacije koje dolaze i da nas uvjeri da svaki čovjek treba doživjeti osjećaj iskustva slobode tog povijesnog trenutka. Ona je poruka da je sve moguće i da nema problema kojeg ne možemo prevladati. To je naša suština i to je razlog zašto ćemo je na kraju svi iskusiti. ■

Prevela Tamar Buchwald

Biseri hasidske mudrosti

Ljudska je rasa u svom razvoju kroz stoljeća isprobavala razne oblike vlasti. Nekada su svijetom vladale imperijalne monarhije i despotizam, utirući put političkim i ekonomskim ekstremima, kakvi su fašizam i demokracija, marksizam i kapitalizam. Dvadeseto je stoljeće bilo posebno turbulentno. Nakon dva svjetska rata, te uspona – i neočekivanog pada – komunizma, danas uživamo u povlaštenoj poziciji, iz koje možemo procijeniti i učiti od tih različitih sustava.

U svakom slučaju, čovječanstvo je i dalje rastrzano istim osnovnim konfliktom: individualna prava nasuprot većem dobru za cijelo društvo. Uloga vlasti je uspostaviti ravnotežu između ta dva pola, ali još ni jedan politički sustav nije u tome uspio. Ljudska se bića prirodno razlikuju u svojim vjerovanjima i stremljenjima. Takve razlike često dovode do sukoba između pojedinaca i u cijelom društvu.

Većina vlastodržaca ovaj je paradoks razrješavala tako da su se opredjeljivali za neki ekstrem. Totalitarni vođe će zagovarati dobro cjeline na račun pojedinca; oni tvrde da će sebične potrebe pojedinca na koncu razbiti naciju i umanjiti opće dobro. Ironija je u tome da upravo u takvim režimima pojedinci – bolje rečeno, diktatori – prisvajaju moć koja je bez presedana. Ne treba podsjećati na neopisivu bijedu koju su takve vlasti, u najvećem broju slučajeva, donosile čovječanstvu.

S druge strane, demokracija hrani isti taj individualizam koji totalitarizam suzbija; ona proglašava da su svi ljudi stvoreni kao ravnopravna bića i imaju pravo neometano slijediti svoja vjerovanja. Demokrati tvrde da je bolje imati motivirane, slobodne ljude i riskirati prekomjerno koristoljublje, nego potiskivanjem individualizma na račun općeg dobra uništiti njihovu motivaciju.■

~ R. Menachem Mendel Schneerson

Savršen plivač

Jedan je dječak prvi put vidio reba Jichaka iz Vorkija kako moli. Sav zadihani i zapanjeni dotrčao je do svog oca i upitao ga kako je to moguće da veliki *cadik* moli tako jednostavno i tako tiho, bez ikakvog vidljivog izraza molitvenog zanosa.

Otac mu mirno objasni: "Kako bi se uopće održao na površini, loš plivač mora snažno mlatarati po vodi. Kad se nađe u istoj situaciji, savršeni se plivač samo mirno opusti i prepusti struji da ga ona nosi."

Kad je to čuo, rebe se okrene i zajedno s hasidom vrati da mirno sačekaju vojnike.■

Uvijek budi svjestan svojih misli i osjećaja.

Kad osjetiš nešto ugodno, poveži to uz ljubav prema Stvoritelju.

Ako si ljut ili mrziš nekoga, poveži to sa strahom od B-ga.

Ako osjećaš oholost, sjedi i uči, jer Tora je ponos B-ga. Osnovno pravilo je da ne radiš ništa, malo ili veliko, a da prvo ne promisliš o istinskom izvoru svega što radiš.■

~ R. Haim Heikel iz Amdura

Bisere sakupio i preveo Nenad Vasiljević

Alan Morinis

Program musara

Radionica – Praktični dio

Jedna od glavnih tehnika musara koja nam pomaže da u sebe ugradimo promjenu je učenje s drugom osobom. Kada nešto čitate sami za sebe, postoji prirodna tendencija da čitate brzo, te da informacije usvojite u sklopu zamisli koje već imate. Ali kada učite s drugom osobom, prisiljeni ste ići sporije. I po svoj prilici druga će osoba imati drugačije poglede na tu materiju. Vi ćete se možda usredotočiti na jednu stvar u tekstu, dok će druga osoba naći nešto drugo što će joj biti značajnije. Radeći s partnerom, naučiti ćete puno više i dublje ćete ući u materiju.

Vaša zadaća za ovu lekciju je da pročitate odlomke iz Židovskih izvora koji slijede, a bave se temom strpljenja. Nakon svakog citata nalazi se nekoliko kratkih pitanja koja će vam pomoći da promislite o tome i naučite nešto iz tog odlomka.

Vaš je zadatak da pronađete jednu osobu s kojom ćete podijeliti to što ste naučili. Možete je izabrati sasvim jednostavno – svog bračnog partnera, svog brata, svog partnera s kojim već učite. Ili se možete pomučiti pa pronaći nekoga. Vašem bi rabinu, siguran sam, bilo drago da vam u tome pomogne.

Pročitajte po jedno od učenja svakoga od prvih 6 dana tjedna, a sedmog

dana sve ih ponovo pregledajte. Svake večeri zapišite svoja iskustva i zapažanja koja se odnose na osobinu strpljenja.

Ova je vježba osmišljena da vam pruži dublji uvid i osjećaj za pitanje strpljenja. U isto vrijeme, ona je tu da vam prenese vrlinu učenja s partnerom. Kao što sam rekao, učitelji musara bili su vrlo pronicavi u prepoznavanju vrijednosti zajedničkog procesa učenja, i svi su učinili učenje s partnerom (*hevrutu*) glavnom značajkom metodologije musara kojeg su podučavali.

Na kraju, potrebna vam je još ključna fraza "strpljenja" koju ćete koristiti kao jutarnju izjavu. Predlažem vam sljedeću frazu, iako vi možete izabrati i neku drugu po svojoj želji:

Podnesi teret situacije.

Učenja i pitanja za razmišljanje

(1) *Kada vam se dogodi nešto loše i niste to u stanju izbjeći, nemojte još više pogoršavati situaciju bespotrebnim žaljenjem. (Hešbon HaNefesh)*

Kako žaljenje može pogoršati situaciju? Postoji li žaljenje koje nije uzaludno? Ako žaljenje nije primjerena reakcija na neizbježnu tragediju i gubitak, što jest? Kakve veze ono ima sa strpljenjem?

(2) *Većina vrsta boli i patnje stvorene su da bi vam dale poticaj da pohitate i potražite si lijek, da vam posluže za očuvanje čitavog tijela ili određenog njegovog dijela.... Od boli i patnje veće su briga i strah koje prethode boli. One vas potiču da upotrijebite svoj um kako biste izbjegli i sam začetak boli... (Hešbon HaNefesh)*

(nastavak s 34. stranice) **Alan Morinis** Program musara

Slažete li se s piscem da bol, patnja, briga i strah imaju pozitivnu ulogu u našim životima? Na koji način su bol i patnja bili katalizatori napredovanja u vašem životu? Na koji način su briga i strah bili katalizatori? Kako ljudi mogu postati zarobljeni brigom i strahom? Kako možemo napraviti pomak da nam briga i strah ne budu okovi, već katalizatori u prilog napredovanju?

(3) *Na koji način se penjete ljestvama? Kada stanete na najdonju prečku morate provjeriti da li su ljestve sigurno namještene, da li je prečka čvrsta, i tek potom se možete nastaviti penjati na slijedeću prečku. Tako je također i u vezi službe B-gu: Je li moguće odjednom skočiti na Nebo? Čovjek se mora uspinjati u fazama, prečku po prečku?* (Sayings of Kotsker, str. 149)

Ljudi žude penjati se ljestvama prema Nebu, prema prosvjetljenju, prema blaženstvu i radosti. Ipak, žureći se njihovom kraju, mogu pasti na njihovoj sredini. Na koji način biste trebali poduzeti procjenu kvalitete svog položaja na svakoj pojedinoj prečki vaših ljestava?

(4) *Rabin Israel [Salanter] bio je kritičan prema onima koji brzo uče. "Ako ljudi uče bez poniranja u dubinu i razumijevanja, kako će njegovati strahopoštovanje i poniznost?"* (Sparks of Mussar, str. 10)

Na koji način vi učite? Da li protrčavate kroz situacije, uzimajući ono što dospijete na putu do slijedećeg doživljaja? Ili se u situaciji zadržite dovoljno dugo da kod vas sazrije dublje razumijevanje? Po čemu znate koji je vaš tip učenja? Na koji način učenje donosi "strahopoštovanje i poniznost"?

(5) *Jedan od hasida Rabi Moshea bio je vrlo siromašan. Požalio se cadiku da su mu te nesretne okolnosti prepreka njegovom učenju i molitvi. "U današnje vrijeme i u ovo doba," rekao je Rabi Moshe, "najveća se pobožnost, veća od učenja i molitve, sastoji u prihvaćanju svijeta upravo onakvim kakav jest."* (Buber, Tales of the Hasidim, Later Masters, str. 166)

Propagira li rabin Moshe pasivnost ili strpljenje? Kako biste definirali, u čemu je razlika između tih osobina? Da li prihvaćanje svijeta onakvim kakav jest vodi u pasivnost? Kako prihvaćanje stvarnosti može voditi do djelotvornijeg postupanja?

(6) *Ako ti pobjegne vlak, nemoj reći, "Zakasnio sam i propustio svoj vlak." Umjesto toga kaži, "Stigao sam prerano za slijedeći vlak – jer sve je u rukama Nebesa"* (Rabbi Yosef Yozel Hurwitz, Alter iz Novardoka, na osnovu Talmuda - Brahot 33b)

Je li strpljenje išta drugo nego li stav? Izgleda li vam moguće da ga se može uzeti ovako spontano? Na koji način biste vi pomogli usmjeriti nekog drugoga prema ovoj vrsti promjene načina gledanja na stvari?■

Iz domaćeg tiska

AMBASADOR GARY KOREN

Militanti Hamasa ne bore se za slobodu, već za uništenje Izraela, a opasnost su i za Palestince u Gazi

Jutarnji list, 4.2.2025.

Uznemirujuće je što u Hrvatskoj ima onih koji to radije ignoriraju i čak opravdavaju slogan "od rijeke do mora", upozorava veleposlanik Države Izrael.

U trenutku pisanja ovog članka, potpuno sam svjestan da nije sigurno da će trenutačna situacija ostati nepromijenjena u budućnosti. Izrael u ovom trenutku ispunjava svoj dio dogovora o povratku talaca i prekidu vatre, preuzimajući pritom velike sigurnosne rizike. Gotovo 500 dana je prošlo od strašnog masakra i masovnih otmica 7. listopada 2023. godine. Trenutačno je u Gazi ostalo 79 talaca. 18 ih je pušteno posljednjih tjedana, okruženi glasnom ruljom u Gazi. Očekuje se da će ih uskoro biti pušteno još 15. Njih 8, kako javlja Hamas, nisu živi.

Što sad znamo? Osim izraelskih žrtava, koje su bile glavne mete, Hamas je ubio i oteo nedužne civile 42 različite nacionalnosti, uključujući 54 tajlandskih državljanina. Nažalost, 39 tajlandskih državljanina ubijeno je tijekom napada 7. listopada. Do sada je oslobođeno njih pet. Jedan od izraelskih talaca držan je u objektu UNRWA-e, što ne čudi s obzirom na to da se Hamas infiltrirao u tu organizaciju. Talac Yarden Bibas oslobođen je, dok je sudbina njegove supruge Shiri i njihovih sinova Ariela i Kfira još nepoznata jer Hamas odbija otkriti tko je od preostalih talaca živ, a tko je stradao tijekom otmice ili u zatočeništvu.

Ne postoje riječi kojima bi se opisala ova stvarnost. Prošle

godine izraelsko veleposlanstvo u Zagrebu ugostilo je članove obitelji troje talaca. Vrlo sam zahvalan hrvatskim vlastima što su se tom prilikom sastale s rodbinom i podržale oslobađanje talaca. Nakon tog posjeta, jedna od taokinja, Noa Argamani (26), koja je oteta s festivala Nova u blizini kibuca Reim, oslobođena je u IDF-ovoj operaciji spašavanja. Preostala dva taoca Hamas još uvijek drži negdje u Gazi: Yair Yaakov (59), koji je otet iz kibuca Nir Oz dok je bio teško ozlijeđen, nije živ; Bar Kuperstein (22), koji je bio bolničar na festivalu Nova, je, nadamo se, živ. Molimo se da se on i svi ostali sigurno vrate kući u Izrael.

Jedno je sigurno – uvijek iznova potrebno je podsjetiti svijet što je Hamas. Ne govorimo o borbama za slobodu, već o teroristima i džihadistima koji su odlučni osigurati uništenje Države Izrael. Uznemirujuće je što u Hrvatskoj ima onih koji to radije ignoriraju i čak opravdavaju slogan "od rijeke do mora" kojim se poziva na kraj države židovskog naroda.

Stoga, kako bismo podsjetili na to što je srž ovoga rata, potrebno je imati na umu da je Hamasova neograničena brutalnost ogoljena 7. listopada kada su njegove snage izvele dotad neviđeni napad na Izrael, bombardirale gradove i sela, palile kuće, silovali i sakatili, te ubili preko 1200 civila, i otili više od 250 talaca, uključujući djecu, bebe i starije osobe. Ti postupci uništili su nebrojene obitelji u valu nasilja koje i dalje hara regijom. Ipak, patnja ne prestaje s Izraelcima. Stanov-

nici Gaze snose najveći teret Hamasove destruktivne vladavine. Iako tvrdi da se zalaže za oslobođenje Palestine, Hamas prednost daje diktaturi i militarizaciji naspram dobrobiti svojih ljudi, koristeći humanitarnu pomoć kao sredstvo ugnjetavanja i preusmjeravajući resurse na izgradnju tunela i gomilanje oružja.

Humanitarna kriza u Gazi izravna je posljedica Hamasove loše vladavine koja je Gazu svela na krajolik očajja. Ne samo sada, nego i prije napada 7. listopada, osnovna infrastruktura Gaze bila je u ruševinama, gospodarstvo je bilo uništeno, zdravstvena skrb je bila neadekvatna, a nezaposlenost je rasla. Hamasova opsjednutost oružanim sukobima zarobila je stanovnike Gaze u neprestanoj patnji, bez vizije za budućnost bez rata. Najeklatantniji dokaz toga je izgradnja stotina kilometara terorističkih tunela, u kojima Hamas ne samo da zatvara i muči izraelske taoce, već ni ne dozvoljava građanima Gaze da se u njima sklone. Kada govorimo o skloništima, valja napomenuti da je nakon oslobođenja triju taokinja otkriveno da su bile držane i u skloništima Ujedinjenih naroda u Gazi. UN, nažalost, odbija osuditi Hamas za skrivanje talaca u prostorima namijenjenima civilima.

Hamasov pritisak na Gazu koči svaku nadu u bolju budućnost. Za stanovnike Gaze to znači život pod režimom koji daje prednost nasilju nad prosperitetom. Za Izraelce to znači trpljenje nemilosrdnih napada koji uništavaju živote i potkopavaju nadu u mir. A za širu

regiju, Hamas predstavlja destabilizirajuću silu koja potiče začarani krug neprijateljstva i promiče radikalni islamizam i iranske interese. Hamasova odanost Iranu – takozvanoj osovini zla – dodatno dovodi regiju u previranja, jer utjecaj Teherana potiče ekstremizam i agresiju.

Međunarodna zajednica mora shvatiti da Gaza kojom vlada Hamas ne nudi put ka miru, već nastavak sukoba, patnje i nestabilnosti i za Palestince i za Izraelce. Eliminacija Hamasa nije samo izraelski interes; to je regionalna nužnost. Bez Hamasa, Gaza bi se mogla obnoviti. Bez Hamasa, stanovnici Gaze i Izraelci mogli bi početi zamišljati budućnost bez utega stalnih sukoba.

Globalna zajednica mora djelovati odlučno i podržati napore da se demontira Hamasova struktura moći. U tom pogledu, želim izraziti duboku zahvalnost premijeru Plenkoviću na solidarnosti hrvatske Vlade s Državom Izrael, na osudi zvjerstava koja su nad Izraelcima počinili Hamasovi teroristi 7. listopada, kao i na njegovom osobnom izrazu potpore i nade uoči oslobađanja prve tri taokinje, te stalnim naporima za daljnji razvoj odličnih odnosa između naših država.

U zaključku, Hamasova kontinuirana vladavina jamči samo očaj za stanovnike Gaze, trajni strah za Izraelce i trajnu nestabilnost za regiju. Svijet ne smije stajati po strani. Sada je vrijeme za razmišljanje i rad na budućnosti u kojoj se sjena Hamasa ne nadvija nad Bliskim istokom. ■

Hamas predao dvojicu izraelskih talaca

Index, 1.2.2025.

PALESTINSKA militantna skupina Hamas predala je Crvenom križu dva izraelska taoca, prikazuju današnje televizijske snimke uživo, a očekuje se da će treći biti pušten kasnije tijekom jutra. Snimke prikazuju kako su Ofer Kalderon, s francuskim i izraelskim državljanstvom, i Yarden Bibas predani dužnosniku Crvenog križa u gradu Hanu Younisu na jugu Gaze, u posljednjoj fazi postupne razmjene talaca za palestinske zarobljenike.

Očekuje se da će Keith Siegel, s dvojnim državljanstvom SAD-a i Izraela, biti izručen na drugoj lokaciji kasnije danas.

Bibas je otac dvoje najmlađih od talaca, Kfira, djeteta starog samo 9 mjeseci kad su ga 7. listopada 2023. oteli naoružani pripadnici Hamasa, i Ariela, koji je u vrijeme napada imao 4 godine. Hamas je u studenom 2023. priopćio da su dječaci i njihova majka Shiri, koja je oteta u isto vrijeme, ubijeni u izraelskom zračnom napadu. Otad o njima nema riječi.

Najavljeno je puštanje 182 palestinska zatvorenika i pritvorenika iz izraelskih zatvora, priorčio je Hamas.

Novootvoreni prijelaz Rafah

Očekuje se i da će u subotu prvi Palestinci putovati iz Gaze u Egipat preko novootvorenog prijelaza Rafah. U početku će biti otvoreni za 50 ozlijeđenih militanata i 50 ranjenih civila, zajedno s onima u njihovoj pratnji, kao i za još 100 ljudi, najvjerojatnije studenata, kojima će vjerojatno biti dopušteno proći iz humanitarnih razloga.

Sedamnaest od 33 talaca predviđena za oslobođenje u prvoj fazi primirja sada je pušteno u zamjenu za 400 palestinskih zatvorenika i pritvorenika. Do utorka bi trebali započeti pregovori o oslobađanju više od 60 preostalih talaca i povlačenju izraelskih trupa iz Gaze u drugoj fazi dogovora.

Početni šestotjedni prekid vatre, dogovoren s egipatskim i katarskim posrednicima i koji su podržale Sjedinjene Države, dosad je ostao na snazi unatoč nizu incidenata zbog kojih su obje strane optužile drugu za kršenje sporazuma. ■

Iz domaćeg tiska

AKTUALNO

Nova razmjena Hamas - Izrael. Hamas oslobodio 3 taoca, Izrael 183

VOA Glas Amerike, 1.2.2025.

Francusko-izraelski državljani Ofer Kalderon, 54, i Yarden Bibas, 35, predati su Crvenom krstu u gradu Khan Younis na jugu Gaze prije nego što su vraćeni u Izrael. Izraelski Amerikanac Keith Siegel, 65, pušten je nekoliko sati kasnije u morskou luku u gradu Gazi.

Bibas je odveden iz kibuca Nir Oz tokom terorističkog napada Hamasa na Izrael 7. oktobra 2023. zajedno sa svojom suprugom Sirijem i njihovom dva mlada dječaka Arielom (5) i Kfirom (2). Sudbina njegove porodice je neizvjesna.

Siegel, porijeklom iz Chapel Hilla u Sjevernoj Karolini, uzet je kao talac iz kibuca Kfar Aza zajedno sa svojom suprugom Avivom Siegel. Aviva Siegel je oslobođena tokom kratkog prekida vatre u novembru 2023.

Kalderona su zarobili militanti iz kibuca Nir Oz zajedno sa njegovom dvoje djece. Njegova bivša supruga, Hadas Kalderon, također je zarobljena, ali je puštena sa njihovom djecom tokom razmjene talaca 2023. godine.

Izraelca Yarden Bibasa, 34, kojeg Hamas drži kao taoca u Gazi od 7. oktobra 2023. godine, prate Hamasovi borci prije nego što je predat Crvenom krstu u Khan Younisu, južni

pojas Gaze, 1. februara 2025. godine.

Izrael je oslobodio 90 zatvorenika u subotu, što je četvrta takva razmjena. Ali palestinska zagovaračka grupa rekla je da je taj broj azuriran na 183, i oslobođeni su kasnije u toku dana.

Hamas je u četvrtak oslobodio osam talaca, uključujući tri Izraelca i pet državljana Tajlanda. Kasnije u toku dana, Izrael je oslobodio 110 palestinskih zatvorenika, uključujući 32 koja služe doživotnu kaznu zatvora zbog smrtonosnih napada na Izraelce.

Sa sporazumom o prekidu vatre, više od 423.000 Palestinaca se vratilo u sjevernu Gazu. Izraelska vojska im je naredila da napuste teritoriju u najranijim fazama rata između Izraela i Hamasa u oktobru 2023.

Na konferenciji za novinare u petak u Zenevi, Svjetski program za hranu UN-a iznio je najnovije informacije o naporima da se isporuči humanitarna pomoć Gazi. Državni direktor Antoine Renard rekao je novinarima da je agencija isporučila više od 32.000 metričkih tona hrane u Gazu od početka sporazuma o prekidu vatre 19. januara.

On je rekao da je taj iznos više nego dvostruko veći od isporučenog u decembru i tri puta od

isporučenog u oktobru. Renard je rekao da je WFP do sada dosegao 300.000 ljudi.

U međuvremenu, tokom posjete Libanu u petak, egipatski ministar vanjskih poslova Badr Abdelatty pozvao je na potpuno povlačenje izraelskih trupa iz južnog Libana.

Nakon razgovora s libanonskim predsjednikom Josephom Aounom, Abdelatty je rekao novinarima: "Egipat je vrlo voljan da potvrdi potrebu za potpunim povlačenjem Izraela iz južnog Libana, bez oduzimanja niti jednog centimetra libanonskog suvereniteta i teritorije."

Prema sporazumu o prekidu vatre uz posredovanje SAD-a objavljenom 27. novembra, izraelske snage trebale su se povući iz južnog Libana, a militantna grupa Hezbollah trebala je krenuti sjeverno od rijeke Litani do 26. januara. Kao i Hamas, Hezbollah je teroristička organizacija koju su proglasile SAD.

Izraelske snage ostale su u više od deset sela nakon isteka roka. Sjedinjene Države i Liban objavili su u nedjelju da je rok za ispunjavanje uvjeta prekida vatre produžen do 18. februara.

Od početka primirja, Izrael je provodio gotovo svakodnevne operacije u južnom Libanu, uključujući zračne napade i gra-

natanje. Optužuju Hezbollah za kršenje uvjeta prekida vatre pokušavajući premjestiti oružje.

U izjavama objavljenim na njihovim nalogima na društvenim mrežama, Izraelske odbrambene snage su u četvrtak izvijestile da su njihovi borbeni avioni pokrenuli nekoliko napada na, kako je rekao, mete Hezbollaha u libanonskoj regiji Bekaa, za koje je rekla da "predstavljaju prijetnju izraelskom frontu i snagama IDF-a".

U saopćenju IDF-a navodi se da su mete uključivale vojnu lokaciju "sa podzemnom infrastrukturom za razvoj i proizvodnju oružja i tranzitnom infrastrukturom na sirijsko-libanonskoj granici" preko koje je Hezbollah pokušavao prebaciti oružje.

IDF su također u petak izvijestili da je borbena jedinica Sayeret Haruv u posljednjih devet dana provodila operaciju "suzbijanja terorizma" u izbjegličkom kampu Jenin na Zapadnoj obali.

U izvještaju na svojoj web stranici, IDF navodi da su borci "eliminirali teroriste u sukobima i izvršili brojna hapšenja. Locirali su oružje, otkrili i uništili više od pet laboratorija za bombe". Jedinica Sayeret Haruv specijalizirana je za operacije na Zapadnoj obali, kao i u Gazi.■

Na današnji dan 1944. zapaljena riječka sinagoga

Portal ArtKvart, 30.01.2025.

Današnja riječka sinagoga, poznata kao Mala ortodokсна sinagoga, sagrađena je i svečano otvorena 1932. godine na udaljenosti od svega nekoliko stotina metara od nekadašnje Velike sinagoge. Za razliku od nje, ova je bogomolja preživjela Drugi svjetski rat nepretrpivo oštećenja i tako postala jedini sačuvani modernistički hram te vrste u Hrvatskoj. Projekt su izradili arhitekti Vittorio Agyal i Pietro Fabbro, pri čemu su tijekom 1930. i 1931. nastale dvije varijante prijedloga, a treća i konačna, jednostavnih linija s mediteranskim i art déco elementima, naposljetku je realizirana. O tome svjedoče prozori sa stupnjevitim, piramidalnim završecima i reļjefnom Davidovom zvijezdom iznad njih.

Unutrašnjost je uređena tako da se prostor dijeli na pretporostor i glavni dio za obrede, koji je razdijeljen na tri segmenta s tri prozora postavljena bočno. Na galeriji na katu, do koje se dolazi zasebnim ulazom, nala-

zilo se mjesto predviđeno za žene. Velika obnova završena je 2008. i tada je sinagoga vraćena u izvorno stanje, uz diskretnu staklenu pregradu na balkonu radi prilagodbe društvenim i kulturnim događanjima. Danas je upravo taj riječki hram jedina namjenski građena sinagoga u Hrvatskoj te je zaštićena kao nepokretno kulturno dobro.

Za razliku od Male ortodokсне sinagoge, raskošna Velika sinagoga u Rijeci nestala je u vohoru rata. Godine 1890. osnovan je poseban odbor Židovske vjerske zajednice u Rijeci, koji je pokrenuo akciju dobrovoljnog prikupljanja doprinosa za kupnju zemljišta i gradnju novog hrama. Nakon desetljeća prikupljanja, 1900. arhitekt W. Stiassny izradio je projekt u maurskom stilu s kupolom, a već je bilo otkupljeno zemljište na tadašnjem Cambierjevu trgu na sjecištu Kapucinske ulice (danas Ciottina) i Zagrada (današnji Pomerio). U svibnju 1901. donesena je odluka o povjeravanju projekta budim-

peštanskom arhitektu Leopoldu (Lipotu) Baumhornu, poznatom po tome što je na području Mađarske projektirao dvadesetak židovskih sinagoga. Kako je za vrijeme rata uništena dokumentacija Židovske zajednice, nije sasvim jasno zašto je došlo do promjene arhitekta, no usporedba ranijih nacrtova govori da su oba bila na podjednakoj umjetničkoj razini.

Glavni organizator prikupljanja sredstava bio je odvjetnik dr. Enrico Sachs, koji je cijelo vrijeme zastupao Židovsku vjersku zajednicu pred riječkom općinom. Iz njegove korespondencije s magistratom doznajemo da je 1901. zajednica imala oko 2500 vjernika, što je zahtijevalo veći sakralni prostor. Zbog nedostatka dovoljno vlastitih sredstava, obratili su se svima koji su mogli pomoći, neovisno o vjeri, a riječka je općina donirala i dio zemljišta vrijednog 4200 kruna. Guverner Ladislav Szapary osobno je pridodao 2000 kruna iz privatne blagajne. Gradnja je tekla ubrzano, pa je već 18. rujna

1903. zajednica molila za uporabnu dozvolu želeći da hram bude otvoren do početka židovske Nove godine (22. listopada). Smješten neposredno uz današnji Pomorski fakultet, ovaj je raskošan hram pokazivao Baumhornovu vještinu u spajanju romantičnih i gotičkih elemenata s maurskom dekoracijom. Koristeći panonsku arhitekturu, kombinirao je kamen, opeku i žbuku, a željezne konstrukcije omogućile su velike unutarnje raspone i obilje svjetlosti.

Ova je impozantna građevina, značajno djelo u razdoblju urbanističkog razvoja Rijeke, srušena 25. siječnja 1944. kada su je nacistički okupatori minirali, lišivši grad jednog iznimnog primjera mađarskog eklektizma. Na današnji je dan 1944. sinagoga zapaljena. Danas uspomenu na taj hram čuva tek povijesna dokumentacija i sjećanje na veliko financijsko zalaganje Židovske vjerske zajednice, koja je stremila izgradnji svetišta dostojnog broja svojih vjernika.■